

ALTINCI ÇAĞIRIŞ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİNİN
II SESSİYASI İCLASININ

PROTOKOLU № 14

Milli Məclisin iclas salonu.

1 iyun 2020-ci il.

İclasa Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin
Sədri S.Qafarova sədrlik etmişdir.

İclasda Milli Məclisin 114 deputatı iştirak etmişdir.

Qeydiyyat	(saat 11.11 dəq.)
İştirak edir	107
Yətərsay	83

İclasın gündəliyinə aşağıdakı məsələ daxil idi:

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xəttar Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

Qeyd. 2020-ci ilin mart ayında Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı COVID-19 koronavirusunun törətdiyi yoluxucu xəstəliyi pandemiya elan etmişdir. Bu pandemiya qarşı ölkəmizdə həyata keçirilən tədbirlərlə əlaqədar Milli Məclisin 22 deputatı plenar iclas salonunun lojasında əyləşdiyinə görə əl qaldırmaqla səs vermişdir.

Aşağıdakı məsələlər müzakirə edilmişdir:

Gündəlik haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nurlan Həsənov, Ceyhun Məmmədov, Azər Badamov, Erkin Qədirli, Elman Nəsirov, Anar İsgəndərov, Rauf Əliyev, İsa Həbibbəyli, Azay Quliyev, Razi Nurullayev, Sahib Aliyev, Aqil Abbas, Hikmət Məmmədov, Zahid Oruc, Aydın Mirzəzadə, Hicran Hüseynova, Azər Kərimli, Qənirə Paşayeva, Fazil Mustafa, Sabir Rüstəmxanlı, Bəxtiyar Əliyev, Siyavuş Novruzov, Mələhət İbrahimqızı, Jalə Əliyeva, Arzu Nağıyev, Adil Əliyev

Təklif: Gündəlik qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.12 dəq.)

Lehinə	111
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	111

Nəticə: Qəbul edildi

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Fəzail Ağamalı, Azər Badamov, Fazil Mustafa, Razi Nurullayev, Əli Hüseynli, Əli Məsimli, Cavid Osmanov, Musa Qasımlı, Ceyhun Məmmədov, Musa Quliyev, Naqif Həməzəyev, Siyavuş Novruzov

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.41 dəq.)

Lehinə	105
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi	0
İştirak edir	105
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Çıxışların müddəti 3 dəqiqə olsun

Səsvermənin nəticələri (saat 12.42 dəq.)

Lehinə	96
Əleyhinə	5
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.09 dəq.)

Lehinə	96
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.09 dəq.)

Lehinə	98
Əleyhinə	1
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin Sədri

S.QAFAROVA

MİLLİ MƏCLİSİN İCLASI

1 iyun 2020-ci il. Saat 11.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri
Sahibə Qafarova sədrlik edir

Sədrlik edən. Xoş gördük, hörmətli həmkarlar, hörmətli media nümayəndələri!

Hörmətli həmkarlar, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin növbədənənar sessiyasını açıq elan edirəm.

(Azərbaycan Respublikasının Dövlət himni səslənir.)

Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, qeydiyyatdan keçək.

Qeydiyyat	(saat 11.11 dəq.)
İştirak edir	86
Yetərsay	83

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov, *Milli Məclis Aparatının Milli Məclisin, komitələrin və komissiyaların işinin təşkili şöbəsi müdirinin müavini.*

Qeydiyyatdan 21 deputat keçmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, yetərsay var.

Səfa müəllim, mən xahiş edirəm, 10 saniyəyə keçək.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Oldu, çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, indi isə xahiş edirəm, gündəliyin qəbul olunmasına münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.12 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs, əleyhinə, bitərəf yoxdur.

Sədrlik edən. Qəbul edildi, çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, gündəlik ətrafında müzakirəyə ehtiyac varmı?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Buyurun, yazılın. Nurlan Həsənov.

N.Həsənov. Çox sağ olun, hörmətli Sahibə xanım. Dəyərli həmkarlar, mən bu gün hər kəs üçün maraqlı bir mövzu – sosial şəbəkələrin hüquqi tənzimlənməsi barədə danışmaq istəyirəm. Son dövrdə sosial mediada müzakirələrin qəddarcasına, ictimai və siyasi şəxslərə qarşı aqressiv formada və cinayət hüququna zidd şəkildə aparılması hallarının artması müşahidə olunur. Bu, təkcə ölkəmizdə deyil, bir çox ölkələrdə mövcuddur. Bütün bunlar hücumla məruz qalan insanların fərdi hüquqlarının pozulması ilə yanaşı, eyni zamanda, siyasi müzakirənin mövcudluğunu sual altına salır. Belə qəddar mühitdə artıq in-

sanlar bir çox hallarda ağır sözlərə məruz qalacağından ehtiyat edərək siyasi müzakirələrdən çəkinir və öz fikrini ifadə etmir. Bu isə, fikir azadlığını təhlükə altına salır. Buna qarşı mübarizə aparmaq üçün hüquq mühafizə orqanlarının sosial şəbəkələrdə olan nifrət cinayətlərinə qarşı səmərəli mübarizəsi tələb olunandır və səmərəli cinayət təqibi, əlbəttə ki, cinayətkarın identifikasiyasını və sübutların qorunmasını şərtləndirir.

Cinayət məsuliyyətinə səbəb olan paylaşımlar barədə məlumatların hüquq mühafizə orqanlarına təqdim olunması isə səmərəli cinayət təqibi üçün çox vacibdir. Bu istiqamətdə mən beynəlxalq təcrübədən bəhs etmək istəyirəm. Məsələn, Almaniya Federativ Respublikasında bu sahədə artıq ciddi irəliləyişlər əldə edilmiş, yeni qanunlar qəbul olunmuşdur. Hələ 2017-ci ildə Almaniya “Sosial şəbəkənin mühafizəsi haqqında” 6 maddədən ibarət Qanun qəbul edilmiş, bununla sosial şəbəkə operatorları qarşısında müəyyən öhdəliklər qoyulmuşdur. Lakin indiyədək əldə olunan təcrübə göstərir ki, sosial şəbəkə operatorları tərəfindən qanuna zidd paylaşımların, sadəcə, silinməsi, bloklanması, hüquq mühafizə orqanlarının bu növ məlumatlara çıxışının olmaması və cinayət tərkibli paylaşımlar edən sosial şəbəkə istifadəçiləri barədə məlumatlı olmaları, tədbir görə bilməmələri, sonda bu cinayətlərin cəzasız qalması belə bir təəssürat yaradır ki, sosial şəbəkələrdə, internet mühitində heç bir qanun işləmir. Nəticədə Almaniya hökuməti tərəfindən 2020-ci ilin fevral ayında “Sağ ekstremizm və nifrət cinayətlərinə qarşı mübarizə haqqında” və 2020-ci ilin mart ayında “Sosial şəbəkənin mühafizəsi haqqında” qanunlarda dəyişikliklər edilməsi ilə bağlı qanun layihələri parlamentə təqdim edilmişdir.

Mən bu qanun layihələri ilə bağlı müzakirələri izləyi-

rəm. Yeni qanun layihəsində əsas dəyişikliklərdən biri ondan ibarətdir ki, sosial şəbəkələrdə cinayət tərkibli paylaşımlar edən sosial şəbəkə istifadəçisinə məxsus şifrələr xüsusi ağırlaşdırıcı hallarda məhkəmə qərarı əsasında sosial şəbəkə operatoru tərəfindən Alman Federal Kriminal Polis İdarəsinə bildirilməlidir. Bu, əlbəttə ki, böyük irəliləyişdir, düşünürəm, biz də gələcəkdə bu istiqamətdə müəyyən işlər görə bilərik. Çox sağ olun, təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Nurlan müəllim. Hörmətli həmkarlar, 23 nəfər yazılıb, yuxarı cərgələrdən də 2 nəfər söz istəyir. Mən indi sözü Ceyhun Məmmədova verirəm. Ceyhun müəllim, buyurun.

C.Məmmədov. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri! Mən qısa şəkildə, bir neçə müddətdir sosial şəbəkələrdə müzakirə olunan Xudafərin və Şuşa məsələsinə dönmək istəyirəm. Hər birimizə məlum olduğu kimi, son dövrdə sosial şəbəkələrdə, xüsusilə xarici qüvvələr tərəfindən fəal şəkildə təbliğat aparılır. Bu gün, ümumiyyətlə, dünyada müəyyən məhdudiyyətlərin tətbiq olunması, nəzarətin gücləndirilməsi müzakirə olunur. Ancaq bu yaxın perspektivdə gözlənilmir ki, konkret bir qanun və ya qərar qəbul edilsin.

Ancaq bu gün Qarabağı təmsil edən bir millət vəkili kimi mənə və digər həmkarlarımı bizim Qarabağ əhalisi müəyyən məsələlərdə davamlı olaraq günahlandırır. Düzdür, bununla bağlı Əli müəllimin müsahibəsi oldu, mən bu barədə mətbuatda davamlı olaraq çıxışlar edirəm. Ancaq bu gün yenə, az da olsa kütlədə, müəyyən insanlarda belə bir fikir var, yəni Azərbaycan hökumətini günahlandırmağa çalışırlar ki, bu müqavilənin imzalanmasına şəraitin yaradılmasında və bunun təsdiqində Milli Məclisin deputatları da iştirak edib.

Şuşa ilə bağlı bu məsələ dünən də müzakirə olundu və münasibət bildirildi. Mən də dünənki reaksiyaya görə təəssüf edirəm. Mənim özümün saytlarda bir neçə yazım gedibdir. Hər gün elə olub ki, 4, 5 dəfə müsahibə vermişik. Bu gün cənab Prezident Dağlıq Qarabağın işğaldan azad olunması istiqamətində çox ciddi tədbirlər həyata keçirir. Bu gün danışıqlar prosesi gedir və dövlət gərəkən bütün addımları atır. Ancaq burada bir məsələ var, bu gün qeyd etdiyimiz qaragüruh, eyni zamanda, populistlər insanlar tərəfindən daha çox rəğbətlə qarşılanır və bir sıra məqamlarda artıq insanlarda bu fikirlər formalaşır ki, sanki biz də və bizim digər deputat həmkarlarımız da bu məsələdə biganədir.

Ona görə, hesab edirəm, düzdür, Xarici İşlər Nazirliyi, müəyyən strukturlar bəyanat verdilər, amma bu məsələ cəmiyyətdə tam oturuşmadı. Ona görə bu baxımdan, fikirləşirəm, biz bir daha fərqli strategiyalar üzərində düşünməliyik ki, başqa nə etməliyik. Mən bilirəm onların məqsədi nədir. Ölkədə nə qədər çox iş görülsə, yenə də o insanlar qaragüruhçuluqla məşğul olacaqlar, hansısa ittihamlar səsləndirəcəklər. Amma Qarabağ bizim hər birimizin ən həssas məsələmizdir. Amma bununla bağlı mən izləyirəm, təəssüf ki, bəzən görürsən, 2, 3 min insan...

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Ceyhun müəllim. Azər Badamov. Sonra Erkin Qədirli hazırlaşsın. Azər müəllim, buyurun.

A.Badamov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar. 1 iyun Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi günüdür. Qlobal pandemiya şəraiti kütləvi bayram tədbirlərinin keçirilməsinə imkan verməsə də, uşaqlarımız hər zaman dövlət qayğısı ilə əhatə olunmuşdur. Prezidentimiz və Birinci vitse-prezidentimiz balalarımızın təlim-tər-

biyəsinin yüksək təşkilinə, əqli və fiziki qüsurlu uşaqların sağlam böyüməsinə və cəmiyyətə inteqrasiya olunmasına xüsusi diqqətlə yanaşırlar. Ölkəmizdə tikilən müasir uşaq bağçaları, məktəblər, tərbiyə və sağlamlıq mərkəzlərində yaradılmış hərtərəfli şərait uşaqlarımızın layiqli vətəndaş kimi böyümələrinə imkan yaratmışdır. Uşaqlar gələcəyimizdir və fürsətdən istifadə edərək, balaca dostlarımızı bu bayram günü münasibəti ilə təbrik edir, can sağlığı, sülh və firavanlıq arzulayıram.

Hörmətli həmkarlar, 2019-cu ilin dekabrından nəqliyyat vasitələrinin idarə olunmasına dair etibarnamələrin elektron rəsmiləşdirilməsi imkanı yaranmışdır və bunu dəstəkləyirəm. Burada bir sual yaranır – nəqliyyat vasitələrinin idarə olunmasına dair etibarnamənin verilməsi, ümumiyyətlə, lazımdır mı? Dünya praktikasına diqqət yetirəndə görürük ki, inkişaf etmiş ölkələrdə avtomobilin idarə olunması üçün etibarnamə məsələsi yoxdur. Hətta yaxın qonşu ölkələrdə də nəqliyyat vasitəsinin idarə edilməsi üçün etibarnamə tələb olunmur. Texniki pasportla hər bir vətəndaş sərbəst şəkildə, əlavə rəsmiləşdirmə aparmadan başqasının avtomobilini idarə edə bilər. Məsələn, bizdə vətəndaş etibarnamə olmadan nəqliyyat vasitəsinə öz yaxın qohumuna idarə etməyə verə bilməz. Hazırkı qaydalara əsasən başqasının avtomobilini etibarnamə olmadan idarə edən şəxs 40 manat cərimə edilir, bəzi hallarda isə, bu, ümumiyyətlə, avtomobil qaçırma kimi qəbul edilir.

Qeyd etmək istəyirəm ki, etibarnamə sovetdən qalma bir məsələdir və bu gün öz aktuallığını itirmişdir. Əgər avtomobil qaçırılıbsa, axtarısa verilir, yollar müşahidə kameraları ilə təmin olunmuşdur. Axtarışda olan nəqliyyat vasitəsinin müəyyənləşdirilməsində heç bir çətinlik yoxdur. Düşünürəm ki, bu gün ölkəmizin texniki inkişaf imkanlarını

nəzərə alaraq, nəqliyyat vasitələrinin idarə edilməsinə dair etibarnamənin verilməsi məcburi xarakter daşımamalıdır və bu məsələ ilə bağlı qanunvericilikdə müvafiq tələb ləğv olunmalıdır. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Azər müəllim. Erkin Qədirli, buyurun.

E.Qədirli. Təşəkkür edirəm, xanım Sədr. Mən ilk dəfədir, cari müzakirələrdə söz alıram. İndi deyəcəyim sözlər nə dərəcədə caridir bilmirəm. Əslində, mən bu sözləri Şuşanın işğalı günü demək istəyirdim. Onda vaxt çatmadı. Sonra düşündüm ki, mövzudan kənar danışmayım. Amma dünən Şuşa mövzusu çox qərribə şəkildə üzə çıxdı deyə, düşündüm, daha ürəyimdə qalmasın, demək istədiyimi deyim.

Hüquqşünas kimi, düşünürəm ki, biz siyasətçilər, cəmiyyət olaraq əlimizdə olan sənədlərin potensialından yə-tərincə istifadə etmirik. O cümlədən elə Şuşa məsələsində. Bilirsiniz, Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsi var. Onlardan birincisi, Kəlbəcərlə bağlı 822 sayılı qətnamədir. Əgər o qətnaməyə diqqətlə baxsaq, bir neçə məsələ üzə çıxır ki, mənim qənaətimə görə bu günə qədər biz onu heç zaman arqument kimi istifadə etməmişik.

Birincisi, dilin özünə, kontekstin otuzdurulmasına baxsaq, Təhlükəsizlik Şurası çox maraqlı bir mətn tərtib edib. Birinci gəlir Ermənistan–Azərbaycan münasibətlərinin pisləşməsi, yəni açıq göstərir ki, bu, beynəlxalq kontekstdir. İkinci gəlir, hərbi silahlı əməliyyatların kəşkinləşməsi, üçüncü gəlir, – orası çox qərribədir, – xüsusilə də Kəlbəcər rayonuna yerli erməni qüvvələrin girməsi, invasion, “işğal” yazmayıb. Niyə “işğal” yazmayıb, çünki işğal ancaq dövlətlərarası münaqişələrdə istifadə olunan bir sözdür. Daxili münaqişələrdə “işğal” sözü işlədilmir.

Bu baxımdan, “invasion” sözü sanki bizim xeyrimizə deyil. Amma ingilis mətninə baxsanız, yerli erməni qüvvələri “by local Armenian forces” yəni müəyyən artikl yoxdur. İngilis dilini yaxşı bilənlər, xüsusilə hüquqşünaslar bilirlər ki, burada müəyyən artikl mənanın kontekstini çox kəskin şəkildə dəyişə bilər. Bu, xüsusilə qətnamənin 1-ci bəndindən çox aydın görünür. Çünki orada yazılır ki, “işğalçı qüvvələrin Kəlbəcərdən və Azərbaycanın zəbt olunmuş rayonlarından çıxarılmasını”.

Bu “işğalçı qüvvə” ifadəsi çox maraqlıdır. Yerli separatçı qüvvələr işğalçı qüvvə sayıla bilməzdilər. Çünki “işğal” sözü beynəlxalq hüquqda çox aydın bir sözdür. O, ancaq dövlətlərarası münaqişələrdə istifadə olunur. Dövlətdaxili münaqişələrdə vətəndaşlar bir-biri ilə savaşırsa, onların ölkə içində tutduqları yerlər işğal ərazisi sayılmır. Deməli, bir sözlə, əslində, Təhlükəsizlik Şurası konkret olaraq adını çəkməsə də, Ermənistan silahlı qüvvələrini nəzərdə tutur. Konkret adını çəkməməsi...

Sədrlik edən. Sizin vaxtınız bitdi. Ancaq Erkin müəllim, Siz çıxışınızın tam mətnini katibliyə verə bilərsiniz. Elman Nəsirov. Buyurun, Elman müəllim.

E.Nəsirov. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar, hörmətli media nümayəndələri. Artıq 2 gündür ki, biz sosial şəbəkələrlə bağlı məsələləri müzakirə edirik. Bu müzakirələrin gedişində gəldiyimiz qənaət belədir ki, bu gün dünya, bəli, iki yerə bölünür. Bir real dünya var. O real dünya ki, orada faktiki olaraq hüquq işləmir. Hüququn gücü yox, gücün hüququ işləyir. Bu gün bu, həqiqətdir və bu baxımdan, real dünyamızda vəziyyət bərbaddır.

Bir də var virtual dünya. Virtual dünyada isə vəziyyət ondan da bərbaddır. Çünki birincidə hüququn gücü yox idi. İkincidə isə, biz nəyin şahidiyik? İkincidə isə, artıq

təhqirin, söyüşün, qaralamanın, ləkələmənin hüququ var. Səfərbər olmuş cəmiyyətin parçalanması, vətəndaş həmrəyliyinə pozulması ilə bağlı, konstitusion cəmiyyətin devrilməsi, federalizmə çağırış hüququ var. Təbii ki, mən bu hüquq ifadələrini dırnaqarasında işlədirəm. Belə olan vəziyyətdə söyləməliyəm ki, dünyanın elə bir yeganə məkanı varmı, orada heç bir qanun işləmir? Mənə elə gəlir ki, bu suala düşünmədən cavab vermək olar ki, bu, bəli, sosial şəbəkələrdir. Orada heç bir qanun işləmir və sözün həqiqi mənasında anarxiyadır.

Belə olan vəziyyətdə bir çox hallarda ayrı-ayrı dövlətlərdə, o cümlədən Azərbaycanda qondarma bir siyasi məhbus obrazı formalaşdırılır. Bu necə olur? Cinayət yolunu seçmiş insanlar sosial şəbəkələrdə məqsədyönlü şəkildə başlayırlar dövlət, dövlətçilik əleyhinə təhqirlə dolu ifadələr işlətməyə. Çox gözəl bilirlər ki, məhz cinayət əməlinə görə onlar gec-tez həbs olunacaqlar. Amma beləcə siyasi bəyanatlar verməklə, bir çox hallarda dediyim kimi, siyasi manipulyasiya etməklə, təhqir, söyüş yolunu seçməklə gələcəkdə özləri üçün müəyyən bir toxunulmazlıq əldə etmək istəyirlər. Sabah da konkret cinayət əməlinə görə həbs edildikdə söyləyir ki, yox, məhz mənim filan fikrimə, filan mövqeyimə, filan siyasi davranışıma görə həbs ediblər. Ona görə də bütün bunları dedikdən sonra mən də hörmətli həmkarlarıma fikirlərinə qoşularaq, hesab edirəm ki, əgər imkan olsa, – hüquqşünaslarımız bu sahədə bir az da fəal olsunlar, – hətta bizim bu sessiya dövründə, – biz hələ iyun ayı ərzində işləyəcəyik, yəqin ola bilsin iyul ayında da işimiz müəyyən vaxta qədər davam elətdirə bilək, – sosial şəbəkələrlə bağlı çox ciddi bir qanunun qəbuluna ehtiyac var. Çox ciddi bir qanunun qəbuluna ehtiyac var və yeri gəlmişkən, deyərdim ki, bu, bir ictimai

sifarişdir. Təşəkkür edirəm, sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Anar İsgəndərov.

A.İsgəndərov. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar, mətbuat nümayəndələri. Arxiv sənədləri hər bir xalqın qiymətli xəzinəsidir. Mən əyani misal olaraq Azərbaycanın dövlət başçısının Münxendə Ermənistanın Baş nazirinə dərs vermək üçün Kürəkçay müqaviləsini misal gətirməsini sizinlə bölüşmək istəyirəm. Yəni əslində, Azərbaycanın dövlət başçısı Ermənistanın Baş nazirinə demək istəyirdi ki, əgər doğrudan da, Ermənistanın Dağlıq Qarabağa haqqı, hüququ varsa, təbii, 1805-ci il mayın 14-də imzalanmış bu 11 maddəli sənədi onda gərək İbrahimxəlil xan yox, başqa birisi Sisiyanovla bağlayardı.

Mən arxivlə bağlı nə üçün danışmaq istəyirəm? Yəqin siz bilirsiniz ki, Azərbaycan tarix boyu, yəni müəyyən dövrlərdə ayrı-ayrı dövlətlərin tərkibində olub. Onun arxiv sənədləri bu və ya digər dövlətin ərazisindəki arxivlərin tərkibində, içərisindədir. Biz Qafqazın Ali dini rəhbəri tərəfindən Zaqafqaziya Müsəlmanları Ruhani İdarəsinin arxivi ilə bağlı cəhdlər göstərərək, 8 il mübarizə apardıq və 5 il ərzində 75 min sənəd gətirdik. Tbilisidə hansı mənzərənin sahibi olduq və hansı sənədi gətirdik?

1922-ci ildə Zaqfederasiya yaranarkən Gürcüstan tərəfi həm Azərbaycan, həm də Ermənistan tərəfinə müraciət edir ki, siz də sənədlərinizi aparın. Çox təəssüflər olsun ki, Ermənistan bütün sənədləri aparır, 1936-cı ildə Zaqfederasiya ləğv olunur və Azərbaycan sənədlərinin böyük bir hissəsini gətirmir və sənədlər Gürcüstanda qalır. Bu gün bizim hər birimiz tarixçi, tədqiqatçı olaraq nə qədər çətinliklərlə üz-üzə gəlirik, biz bunun şahidiyik.

Mən nəyi demək istəyirəm? Əslində, rəsmi dövlət sənədləri də var ki, Zaqfederasiya Azərbaycana təklif edib.

Biz bu gün o çətinlikləri aradan qaldırmaq üçün bəlkə Gürcüstana müraciət edək. O, bizim sənədlərimizdir, yəni vaxtı ilə Azərbaycan ərazisindən gedən sənədlərdir. O sənədləri geri qaytarsaq, ən azı surətini çıxartsaq, yüzlərlə Azərbaycan tədqiqatçısı var ki, bu gün Gürcüstanda tədqiqat aparır. Çətinliklər təbii ki, çoxdur. Doktorantın nə imkanı ola bilər, orada qalsın, bir, üç, beş gün mümkün deyil. Mən həmin rəsmi sənədləri gətirmişəm, təbii, Milli Məclisə təqdim edəcəyəm. Biz o rəsmi sənədləri əlimizdə əsas götürəcəyik. Bir halda, Ermənistan öz sənədlərini aparıb, Azərbaycan da öz sənədlərini gətirsin. Bir daha deyirəm ki, arxivin Azərbaycan tarixi üçün nə qədər əhəmiyyət daşıdığına şahidi olacağıq. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Anar müəllim. Rauf Əliyev. Rauf müəllim, buyurun.

R.Əliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli millət vəkilləri, media nümayəndələri. Bu gün bir məsələni qaldırmaq istəyirəm. Seçicilər mənə də, həmkarım Soltan Məmmədova da müraciət edirlər. Vaxtı ilə bu məsələni burada həmkarım Qənirə xanım qaldırmışdı. Söhbət qəzalılıqlardan gedir.

Bu gün biz Xəzər və Pirallahı rayonlarında monitoring keçirtmişik. Bu gün Xəzərdə 1000-ə, Pirallahıda 5000-ə yaxın sakin qəzalılıqlardan yaşayırlar. Artıq dövlət tərəfindən Pirallahıda 28 evin tikilməsi nəzərdə tutulub. Bu gün Buzovna, Qala seçiciləri Birinci vitse-prezident, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanıma dərin təşəkkürlərini bildirdilər, çünki Buzovnada 95, Qalada 11 ailə Fond tərəfindən tikilən evlər hazır olan kimi ora köçürüləcəklər.

Amma əsas problem nədən ibarətdir, biz bunu səs-lən-

dirmək istəyirik. O qəzalılıqların siyahısını düşmək üçün, Fövqəladə Hallar Nazirliyinin mütəxəssisləri gəlməlidir və rəy bildirməlidirlər. Onların gəlməsi üçün Fövqəladə Hallar Nazirliyinə pul köçürməlidir. Nə icra hakimiyyətində, nə də o insanlarda bu vəsait var. Ona görə, mən aidiyyəti orqanlardan xahiş edirəm, Fövqəladə Hallar Nazirliyinə pul köçürsünlər və onların mütəxəssisləri gəlib bu məsələni həll etsinlər. Çünki hər bir müraciət onu göstərir ki, bu, qəzalılıqdır, ancaq siyahıya düşəcək, yoxsa düşməyəcək buna rəy verilməlidir. Əgər belə olarsa, rəy olandan sonra biz o seçicilərə də cavab verə bilərik. Ona görə də bir daha xahiş edirəm ki, aidiyyətli orqanlar bu məsələni həll etsinlər. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Rauf müəllim. Hörməti həmkarlar, bu gün bizim gündəliyimizdə cəmi bir məsələ var və bu fürsətdən istifadə edərək, – indi mən çıxışa yazılan 19 nəfər görürəm, – 19 nəfərdən çox olmayaraq, istəyirəm, bu gün gündəlik ətrafında müzakirələrdə hamıya imkan verək ki, çıxış etsin. 19 nəfər, 20-ci nəfərə artıq vaxt olmayacaq. Xahiş edirəm, heç kim bundan sonra yazılmasın. Beləliklə, İsa müəllim. İsa Həbibbəyli, buyurun.

İ.Həbibbəyli. Xanım Sədr, hörmətli deputat həmkarlarım. Mən dünən də yazılmışdım, təəssüf ki, vaxt çatmadı. Mən ölkəmizin Prezidenti cənab İlham Əliyevin son günlərdə Azərbaycan tarixinin, xüsusən XX əsr Azərbaycan tarixinin bəzi prosesləri və məqamları haqqında söylədikləri barədə parlamentdə səslənən fikirlərə münasibətimi bildirmək istəyirəm. Əvvəlcədən deyim ki, əlbəttə, bu, geniş mövzudur, lazım gəlsə, mən və Akademiyanın rəsmi mütəxəssisləri bu barədə parlamentdə ayrıca məruzə ilə də çıxış edə bilərik.

Birincisi, deyim ki, tam məsuliyyətlə bəyan edirəm,

cənab Prezidentin XX əsrin əvvəllərində baş verən proseslər haqqında fikirləri elmi əsaslara söykənir. İkincisi, həmin fikirləri ciddi, – bayaq burada Anar müəllim də səsləndirdiyi, – de-fakto, danılmaz tarixi sənədlər, faktlar təsdiq edir. Üçüncüsü, bu, cənab Prezidentin Azərbaycan tarixini obyektiv, hərtərəfli, bütün yönləri ilə öyrənmək və xalqa çatdırmaq niyyətini özündə əks elətdirir. Cənab Prezidentin səsləndirdiyi fikirlər Azərbaycan cəmiyyətini, xüsusən yeni nəsilləri, xalqımızı milli iftixar duyğusu ilə tərbiyə etməklə yanaşı, eyni zamanda, tarixin dərslərindən, onun acı təcrübələrindən düzgün, obyektiv nəticə çıxarıb bu günümüzü və gələcəyimizi bu əsaslarda qurmaq kimi ali məqsədə xidmət edir. Bu cəhətdən Azərbaycan elmi ictimaiyyəti, o cümlədən də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası cənab Prezidentin bu istiqamətdə mövqeyini, bütövlükdə dəstəkləyir və müdafiə edir, onu obyektiv reallığın ifadəsi kimi qiymətləndirir.

Mən son günlərdə burada Naxçıvana təyyarə reysinin açılması barədə səslənən fikirlərə də münasibət bildirmək istəyirəm. Həqiqətən, burada böyük problemlər var. Naxçıvanın hava yolundan başqa bir yolu yoxdur. Burada yas mərasimləri, xəstəliklərlə bağlı qarşıya elə çətin məsələlər çıxır ki, keçən günlərin təcrübəsi göstərdi, bunun həllinin hər hansı bir qaydada, reys açılmadan mümkün olması çox çətinidir. Ona görə, – artıq operativ qərargah bu istiqamətdə açıqlama verib, – mən bunun mümkün qədər tez açılmasını məqsədəuyğun sayıram. Eyni zamanda, şübhəsiz ki, reyslər açılarkən qaydalar da müəyyənləşdiriləcək. Bu zaman yerli reyslərdə qaydaların beynəlxalq uçuşlardakı qaydalardan fərqli, nisbətən sadələşmiş olmasını da vacib sayıram. Çünki keçən ayların təcrübəsi göstərdi ki, virus daşıyıcıları bizə daha çox xaricdən ixrac olundu.

Ona görə də qaydalar hazırlanarkən sadələşmiş məsələlərə diqqət yetirilməsini xahiş edərdim. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, İsa müəllim. Azay Quliyev. Buyurun, Azay müəllim.

A.Quliyev. Təşəkkür edirəm. Hörməti xanım Sədr, hörmətli həmkarlar, dəyərli mətbuat nümayəndələri. Mən son zamanlar, son günlər ictimaiyyətdə müzakirə olunan mövzulardan biri haqqında danışmaq istəyirəm. Bu, QHT qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi haqqında olan təşəbbüslərdir. Mən bildirmək istəyirəm ki, prinsip etibarı ilə biz bu təkliflərə açıq və istənilən halda QHT qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı məsələlərə baxmaq olar. Həm də bilirsiniz ki, cənab Prezident bu il fevralın 27-də Açıq hökumətin təşviqinə dair Milli Fəaliyyət Planını təsdiq etdi. Milli Fəaliyyət Planında açıq şəkildə müddəalar var, bu müddəalardan biri də odur ki, vətəndaş cəmiyyəti üzvləri qanunvericilik bazasının genişləndirilməsi ilə bağlı fəaliyyət həyata keçirsin. Bununla bağlı, hörmətli xanım Sədr, Milli Məclisə də tövsiyə var və yeri gəlmişkən, fürsətdən istifadə edib, Sizdən xahiş etmək istərdim, Açıq hökumətin təşviqinə dair Milli Fəaliyyət Planında nəzərdə tutulan məqamlarla, Milli Məclisə edilən tövsiyələrlə bağlı Siz müvafiq komitəyə tapşırıq verəsiniz ki, biz bu barədə müəyyən işlərin görülməsinə başlayaq. Bu baxımdan, hesab edirəm ki, dövlət başçısı artıq bu istiqamətdə öz fikrini bildiribdir. Həm də biz məsələni, bütövlükdə, soyuq başla analiz etsək, görürük ki, həqiqətən də, bu gün QHT-lərin fəaliyyətinin davamlılığına və onların maliyyə mənbələrinin şaxələndirilməsinə ehtiyac var.

Bilirsiniz, 6–7 il bundan qabaq biz qanunvericiliyə müvafiq dəyişiklik etdik və bu dəyişikliyin əsas məqsəd-

lərindən biri də bu idi ki, QHT-lərin fəaliyyətində şəffaf-
lıq, aşkarlıq və qanunçuluq maksimum şəkildə təmin olun-
sun, milli maraqlar gözlənilsin və ictimai-siyasi sabitliyin
qorunmasında daha çox əlavə instrumentlər əldə edilsin,
bütövlükdə, nizam-intizam bərqərar olsun. Mən hesab
edirəm, prinsip etibarını ilə biz buna nail olmuşuq. Ancaq
etiraf edək ki, bəzi proseduralar, məqamlar var ki, bu gün
qeyri-hökumət təşkilatlarının, sözün həqiqi mənasında,
maliyyə təminatında problem yaradır. Buna görə də mən
düşünürəm ki, biz bu məsələyə mütləq baxa bilirik,
baxmalıyıq. Müəyyən prosedur dəyişiklikləri etməliyik,
elə etməliyik ki, həm milli maraqlar qorunsun, həm də,
eyni zamanda, qeyri-hökumət təşkilatlarının maliyyə
təminatında olan problemlər aradan qalxsın.

Bilirsiniz ki, bu gün milli dövlətçilik mövqeyində olan,
şəffaf fəaliyyət göstərən bir çox qeyri-hökumət təşkilatları
məhz bu prosedur dəyişikliyinə sonra ciddi şəkildə
çətinliklə üzləşir. Əksinə, fərqli mövqedə, xarici təsirlərin
altında olan və xarici qüvvələrin sifarişini yerinə yetirən
bir çox qeyri-hökumət təşkilatları var ki, onlar asanlıqla
maliyyə əldə edə bilirlər. Ona görə də mən düşünürəm ki,
bu məsələyə mütləq baxılmalıdır. Eyni zamanda, düşü-
nürəm ki, bugünkü, ümumiyyətlə, ölkədə həyata keçirilən
islahatların ruhu, xüsusilə cənab Prezident tərəfində irəli
sürülən siyasi dialoq təşəbbüsü fonunda da bu məsələyə
baxılmalıdır və ictimai təşkilatlar, QHT sektoru bu
prosesdə aktiv rol almalıdır. Ona görə də mən, xanım
Sədr, Sizdən xahiş edirəm ki, bu müddəalara xüsusi diqqət
verilsin. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Razi Nurullayev. Razi müəl-
lim, buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət

vəkilləri, ictimai nəzarətlə bağlı konkret təkliflərim var. Birincisi, hesab edirəm ki, dövlət qurumlarının, bütün icra hakimiyyətlərinin yanında ictimai şuraların yaradılması və mövcud olanların yenidən qurulması vacibdir. Bu, ictimai nəzarət mexanizmidir və bunu işlək formaya salmalıyıq. İctimai şuralara vətəndaş cəmiyyəti, mətbuat nümayəndələri, ziyalılar daxil olmalıdır ki, hər kəs bir-birinə nəzarət edə bilsin. Eyni zamanda, ictimai şuralar gərək elə seçilsin ki, dövlət qurumlarından asılı vəziyyətə düşməsin. Yoxsa, dövlət qurumunun rəhbəri həmin ictimai şuralarda özünə uyğun olan insanların çoxluğunu təmin edir ki, heç kim ona etiraz edə bilməsin.

Bundan başqa, deputatlardan ibarət nəzarət mexanizminin yaradılmasında ciddi ehtiyac görürəm. 5–6 nəfərlik deputat korpusundan yaradılan bu komissiyalar təhkim olunduqları dövlət qurumlarına nəzarət funksiyasını yerinə yetirə bilər və ehtiyac duyulduğu təqdirdə həmin qurumun fəaliyyətini Milli Məclisin müzakirəsinə də çıxara bilər. Bu, həm o qurumun şəffaf fəaliyyətinə səbəb ola bilər və həm də ora təhkim olunan deputatlar da bu və ya digər mənada müəyyən məsuliyyət daşıyar.

Mən şəxsən, bu gün gedən şəffaflıq prosesinə inanıram və onun səmərəli olmasını istəyirəm. Şəffaf və korrupsiyadan uzaq bir cəmiyyət yaratmaq istəyiriksə, çarpaz nəzarət mexanizmi qurulmalıdır. Hamımız bir nəfər kimi dövlətin yükünü daşmalıyıq, məsuliyyətimiz isə çox olmalıdır. Hesab edirəm ki, hörmətli deputatlarımız da bu missiyanı yerinə yetirmək üçün hazırdırlar və biz Milli Məclis olaraq bu işdə öz imkanlarımızdan istifadə edib islahatlara dəstəyimizi daha səmərəli ifadə edə bilərik. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Razi müəllim. Sahib Alıyev, buyurun.

S.Aliyev. Hörmətli xanım Sədr, dəyərli həmkarlar. Mən burada “Qobu Park – 3” yaşayış kompleksinin açılışında Prezident İlham Əliyevin çıxışı ətrafında adı Milli Şura olsa da, fəaliyyətlərindən də göründüyü kimi, anti-millî dərnişin dəstəqçilərinin qaldırdıqları səs-küy və möhtəkirlilə bağlı öz fikirlərimi bildirmək istəyirəm.

Öncə onu deyim ki, onların cənab Prezidentin bu çıxışına belə reaksiya vermələri tam anlaşılındır. Ona görə yox ki, təqdim etməyə çalışdıqları kimi, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurucularının təəssübkeşləridirlər. Xeyr. Onları bu cür səs-küyə təhrik edən cənab Prezidentin torpaq, dövlət idarəçiliyi, milli maraq məsələsində ortaya qoyduğu qətiyyət və barışmaz mövqedir. Prezident “İrəvanın Ermənistanına verilməsini heç cür əsaslandırmaq və heç vaxt bağışlamaq olmaz” deməklə, ilk növbədə nəyi çatdırmaq istəyirdi? Onu çatdırmaq istəyirdi ki, özü hansı beynəlxalq vəziyyət və təzyiqlərlə üzləşir-üzləşsin torpaqlarımızın hay işğalı altında qalması ilə barışmayacaq. Bu məsələdə heç vaxt, heç kimə güzəştə getməyəcək, Azərbaycan xalqının marağından və iradəsindən üstün heç bir maraq və iradə tanımayacaq. Necə ki, dedi, bizim məqsədimiz, əsas amalımız suverenliyimizi tam və birdəfəlik təmin etməkdir. Aprel döyüşləri və ardınca baş verənlər göstərdi ki, onu da edəcək. Əli Kərimlidə, Cəmil Həsənlidə, yan-yörələrdəkilərdə varmı belə məqsəd? Varmı belə niyyət və belə bacarıq?

Cənab Prezidentin İrəvanın haylara verilməsi faktını xatırlatması anti-millî ünsürlərin təqdim etməyə çalışdıqları kimi Cümhuriyyət qurucularını aşağılamaq idimi? Xeyr. Özü də vurğuladı, bu, tarixdən ibrət götürmək üçündür. Tarixin onun dərsindən düzgün nəticə çıxaranları mükafatlandırmaq, çıxarmayanları isə cəzalandırmaq kimi

bir özəlliği var və təəssüf ki, biz bir xalq olaraq uzun zaman ikincilərin sırasında yer almışıq. İlham Əliyevin məqsədi məhz buna son qoymaqdır. Cənab Prezidentin Cümhuriyyət qurucularına yanaşmasını bilmək üçün elə onun “onlar sağ olsa idilər, bugünkü Azərbaycan ilə fəxr edərdilər” sözlərini xatırlatmaq yetər. Bəlkə elə deyil, bəlkə fəxr etməzdilər. Nə idi onların amalı? Müstəqil və güclü Azərbaycan. Kim reallaşdırdı və kim reallaşdırır bu amalı? Heydər Əliyev və İlham Əliyev.

Hakimiyyətdə olduqları vaxt dünyanın ən bədbəxti hala saldıqları Azərbaycan bu gün BMT-nin “World Happiness Report 2020” reytingindən də göründüyü kimi, Gürcüstanla Ermənistanı 28 və 27 pillə qabaqlamaqla regionun ən xoşbəxt ölkəsidir. İlin əvvəlində ABŞ-da tərtib edilən başqa bir reyting cədvəlində isə Azərbaycan dünyanın 80 ən yaxşı ölkəsi sırasında və güc baxımından da 45-ci yerdə göstərilibdir. Cümhuriyyət qurucularımız bununla fəxr edərdilərmə? Təbii ki, edərdilər. Bu, kimin xidmətidir? Əli Kərimli, Cəmil Həsənlı və yan-yörələrindekilərinmi? Xeyr. Cənab İlham Əliyevin xidmətidir və nida. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Sahib müəllim. Aqil Abbas. Aqil müəllim, buyurun.

A.Abbas. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Mən başqa bir məsələyə toxunmaq istəyirəm. Deməli, hazırda dövlət tərəfindən 600 min adama birdəfəlik yardım olunub və eyni zamanda, başqa yardımlar olunur. Həm Heydər Əliyev Fondu tərəfindən, həm möhtərəm Prezidentin tapşırığı ilə və həm də ayrı-ayrı insanlar tərəfindən. Möhtərəm Prezident həm də indiki zamanda heç kim işdən çıxarıla bilməz, deyib. Bundan başqa, nə qədər iş yerləri açılıb, DOST xidməti, sonra məşğulluq, filan-filan. İndi hamısını saymaq istəmirəm.

Belə bir vaxtda, Azərbaycanda kitaba niyə bu qədər nifrət edirlər başa düşə bilmirəm? Bunu hələ başa düşə bilmirəm, görünür, heç başa düşə də bilməyəcəyəm. Sadəcə, məsələ budur. Belə bir vaxtda Ağcabədi rayonuna, bütün rayonlara gedin, mən Ağcabədinin timsalında deyirəm, kitabxanalarda çalışan 105 nəfər insan var. Kitabxanaları, 2000-ə qədər kənd kitabxanasını ləğv etdilər. Çünki neyləyirlər kitabı? Etdilər, eybi yox. İndi də belə, biri gəlir ki, 35 nəfər ixtisar olunmalıdır. Möhtərəm Prezident iş yerləri açır və bunlar isə təkcə Ağcabədidə 35 nəfər, yəqin başqa rayonlara da gedib ki, bir belə ixtisar edin. Niyə, qardaşım, doğrudan da, bizim bu boyda büdcəsi olan, imkanı olan dövlətimiz 35 nəfərin aldığı 200 manat maaşa möhtac olub? Bu nə məsələdir? Mədəniyyət Nazirliyi göndərib, təbii ki, Mədəniyyət Nazirliyinə də Maliyyə Nazirliyindən gedib. Ona görə mən buradan xahiş edirəm, indi mədəniyyət naziri yoxdur, Allah qoysa, kim olar baxar, amma əvəz edən var. Maliyyə Nazirliyindən xahiş edirəm, kitablarla işiniz olmasın. Ay qardaş, o qədər ixtisar olunmalı yer var ki, niyə düşmüşünüz bu kitabların üstünə? Heç bir kənddə, heç bir rayonda bir kitab mağazası yoxdur. Kitabı haradan alacaq? Bir dənə rayon adı çəksinlər ki, orada kitab mağazası var. İndi Gəncəni demirəm, Gəncə bir az başqa, ya Naxçıvanı demirəm. Rayonlardan danışırım. Nədir kitablara bu münasibət?

Ona görə də mən buradan xahiş edirəm, Sahibə xanım, kömək edin, bu məsələnin qarşısı alınsın. Möhtərəm Prezident deyir, indiki zamanda, karantin dövründə adamı işdən çıxartmaq olmaz. Onlar da deputatları kimi mənə müraciət edirlər ki, Aqıl müəllim, bu məsələni xahiş edin. Ona görə də mən bunu demək istəyirdim. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Aqıl müəllim. Hikmət Məmmədov. Hikmət müəllim, sualınız var ? Buyurun.

H.Məmmədov. Bəli, hörməti Sədr, təklifim var. Çıxışlar təkrar olduğu üçün təklif edirəm ki, çıxışlar dayandırıl-sın, gündəliyin müzakirəsinə keçək. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Hikmət müəllim, yox, çıxışlar davam edəcək. Çünki bizim bu gün belə bir fürsətimiz var. Cəmi 1 məsələmiz var və mən artıq qərarımı da demişəm, dəyişdirməyəcəyəm. Çox üzr istəyirəm.

Zahid Oruc. Zahid müəllim, buyurun.

Z.Oruc. Hörmətli Sədr, hörmətli Məclis üzvləri. Hörmətli Sədr, mən ilk növbədə qərara görə, Sizə təşəkkür edirəm. Bu, parlament üzvlərinin hər birinin fikirlərini demək üçün yaxşı bir şəraitdir.

Bir neçə gündən sonra Ermənistanda 4 günlük aprel döyüşlərinin nəticələrini araşdırmaq üçün 2016-cı ildə yaradılan istintaq komissiyası işini başa vuracaq və məlumatların, nəticələrin bir qismi cəmiyyətə açıqlanacaq. Xatırladaq ki, 1990-cı illərdə birinci Qarabağ savaşından sonra rayonlarımızı itirdiyimiz üçün o məğlubiyyətlər üzərində həmin məhkəmələri biz də qurmuşduq. Ermənistan-da aprel döyüşlərindən sonra əsas hərbi və siyasi rəhbərlik öz vəzifələrini itirdi, o cümlədən onların nüfuzu xalq qarşısında ağır zərbə aldı. Sarkisyan, Ohanyan, sabiq xarici işlər naziri Edvard Nalbandyan, keçmiş Baş nazir Karen Karapetyan, Bako Saakyan, Ağdərə, Cəbrayıl və digər ön cəbhələrdə döyüşlərdə iştirak edən hərbi hissə komandirləri, o cümlədən ordunun kəşfiyyat idarəsinin rəisi olan Arşaq Karapetyan və digər adamlar istintaqa cəlb olunublar.

Ümumiyyətlə, istintaqın sənədləri min səhifədən artıqdır. Onun əsasında yeni cinayət işləri qaldırılacaqdır. İstintaq bütün hərbi və siyasi xarakterli məsələləri ən kiçik

detallarına qədər araşdırır. Lələtəpə nə üçün əldən verildi, kəşfiyyat qrupu Azərbaycan ordusunun hərəkətləri barədə tam məlumatlı idimi? Hərbi sursatla, yanacaq yetərli olubmu, xəyanət və satqınlıq baş veribmi? O cümlədən gecəgörmə cihazları, müşahidə qurğuları işləyibmi və sair.

Xatırladaq ki, istintaq komissiyasının işi ətrafında böyük ictimai maraq var və erməni xalqı aprel müharibəsinə görə cəza tələb edir. Bu, Azərbaycan dövlətinin qələbəsidir. Ermənistanın hərbi və siyasi baxımdan parçalanması, keçmiş səhra komandirlərinin məhkəməyə çəkilməsi İlham Əliyevin 4 günlük müharibəsinin nəticəsidir. Bizim tarixçi və siyasətçilərimizin bütün güclərini yüz il bundan əvvəl İrəvanın Ermənistana verilməsinin zərurət olduğunu əsaslandırmağa səfərbər etdikləri bir vaxtda Ermənistanın inqilabi hakimiyyəti aprel müharibəsinin yenidən təkrarlanmaması üçün məhkəmə qurur və günahkarları tapmağa çalışır. Təzadlı mənzərədir, lakin nəticə bizim xeyrimizədir. Əksər erməni mediasında Azərbaycanın Naxçıvan bölgəsində Ali Baş Komandan İlham Əliyev tərəfindən qərarla yerləşdirilən reaktiv qurğuların, müasir raket komplekslərinin, – hədəfi vurma məsafəsi 120 kilometridir, – təhlükəsindən bəhs eləyən yazılar gedir. Xatırladaq ki, Naxçıvandan İrəvana cəmi 42 kilometrdir. Bu gün öz siyasi və ordu generallarını mühakiməyə qalxan Ermənistan sual edir ki, İlham Əliyevin Naxçıvana müasir silahları yerləşdirmə qərarı ilə Azərbaycan Prezidentinin son İrəvan çıxışı arasında hansı bağlılıq var? Ona görə də Azərbaycanın hərbi və siyasi dairələri, həmçinin mətbuat vasitələri öz həyatı mənafeləri üçün Ermənistanda gedən aprel müharibəsi istintaqının hər bir sətirini, hər bir hərəkətini...

Sədrlik edən. Sağ olun. Aydın Mirzəzadə. Aydın müəllim, buyurun.

A.Mirzəzadə. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. İlk növbədə Sizə parlament tarixində bir ilk yaşatdığınıza görə təşəkkür edirəm. Çünki ilk dəfədir ki, gündəliyin müzakirəsinə yazılanların hamısına söz verildi. Buna görə Sizə təşəkkür edirəm. Bu istiqamətdə fəaliyyətinizə dəstək kimi, bir neçə təklif vermək istəyirəm.

Bir təklifi əvvəl səsləndirmişdim. Mən təklif edirəm ki, gündəliyin müzakirəsinə rəsmi sürətdə bir saat vaxt ayrılınsın. Onsuz da gündəliyin müzakirəsinə düşə bilməyən həmkarlarım məsələlərə münasibətini bildirdikdən sonra digər məsələ üzrə çıxış edirlər. Yaxşı olar ki, bunun hamısını bir saata yerləşdirək və beləliklə də, gündəliyə münasibət bildirmək istəyən, cari, aktual, bu gün gündəmdə olan məsələlərə dair daha çox həmkarlarım fikir bildirə bilsinlər. İkinci təklifim ondan ibarətdir ki, məsələlərin müzakirəsində Daxili Nizamnamədə dəyişiklik edərək 10 dəqiqəni ləğv edək. 10 dəqiqə çıxış olmur, 10 dəqiqə məruzə olur. Hansısa məsələnin müzakirəsində 4 nəfərin çıxış etməsi artıq 40 dəqiqədir və 4 nəfərdən sonra fikir səsləndiririk ki, təkrarlanmanı dayandıraq. Hansı ki, onlarla insan bu məsələdə öz fikrini bildirmək istəyir. Mən hesab edirəm ki, məsələlərin müzakirəsində 5 dəqiqə kifayət edər. Bu, ona gətirib çıxardacaq ki, artıq yerdən “təkrarlanır”, yaxud “çıxışları dayandıraq” kimi təkliflər olmayacaq.

Eyni zamanda, bu təklifimdən irəli gələrək, dünən bir məsələnin müzakirəsində elan etdiniz ki, 20 nəfər çıxışa yazılıb. 20 nəfər çıxış eləyə bilmədi. Mən təklif edirəm ki, əgər 10 nəfərdən çox deputatımız hansısa məsələnin müzakirəsinə yazılırsa, o zaman çıxışlar 3 dəqiqə olsun.

Hesab edirəm necə ki, biz indi fikrimizi 3 dəqiqəyə bildiririk, 3 dəqiqəyə öz mövqeyini prinsipial şəkildə bildirmək olar. Bunlar təkliflərdir. Bu məsələyə baxılmasını xahiş edirəm.

Eyni zamanda, bir qədər ehtiyat vaxt qaldığına görə bir məsələyə münasibət bildirmək istəyirəm. Cənab Prezidentimiz bir neçə gün bundan əvvəl məcburi köçkünlər üçün “Qobu Park – 3” yaşayış massivinin açılışında iştirak etdi. Cənab Prezidentimiz vaxtaşırı sosial obyektlərin açılışında iştirak edir. Bu, bir tərəfdən, Prezidentin apardığı siyasətin sosial mahiyyətini, cənab Prezidentin, dövlətimizin apardığı siyasi kursda məcburi köçkünlərin problemlərinin həllinin daima diqqətdə olduğunu göstərir. Həmişə kimi, cənab Prezidentimiz tək orda toplanan məcburi köçkünlər qarşısında deyil, bütün Azərbaycan ictimaiyyəti qarşısında özünün Prezidentlik fəaliyyəti barəsində hesabat verdi. Hesabat kifayət qədər dolğun idi. Bu, tarixi məsələlərdən, Dağlıq Qarabağ məsələsində Azərbaycanın mövqeyindən tutmuş sosial problemlərin həlli, ən əsası isə son dövrlərdə kifayət qədər aktual olan koronavirus pandemiyasına qarşı Azərbaycan dövlətinin apardığı siyasət barəsində göstərilən işlərdən ibarət idi. Mən çox arzulayıram ki, bu cür tikililər, eyni zamanda, sosial evlər tikintisi artıq Bakıdan kənar, regionlarımızda öz əksini tapard. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Aydın müəllim. Təkliflərinizə görə də çox sağ olun. Amma mən məcbur oluram, yenə də Sizə deyəm ki, 30 dəqiqəliyi mən bir saat edə bilmərəm. Çünki bizim iclasımız cəmi 4 saat keçir – fasilədən qabaq və fasilədən sonra. Bu bir. İmkan olanda mən həmişə vaxt verirəm. Mən keçən dəfə də Sizə bunu dedim. Ona görə də 30 dəqiqə olaraq qalacaq. Nə zaman ki, imkan olur, mən

bu imkanı həmişə verirəm və bu gün də Siz bunun şahidisiniz. Mən ona görə bunu elədim ki, bizim gündəliyimizdə cəmi bir məsələ var.

İkinci məsələ. Deyirsiniz 10 dəqiqə, ya da 20 dəqiqə. Xeyr. Məruzə üçün 20 dəqiqə kifayətdir, çox deyil. Çox zaman elə olur ki, məruzə 20 dəqiqə olmur, 15 dəqiqə olur. 10 dəqiqəlik bizim, yəni deputatların çıxışlarıdır. Əgər lazım olursa, biz onu sizin razılığınızla 5 dəqiqəyə keçiririk. Bu qədər.

Mən çox demək istəmirəm. Çünki keçən dəfə dedim, Siz 30 ildir, bunu niyə əvvəl demirdiniz. Onu da hamı yazdı. Amma, doğrudan da, mənim üçün çox maraqlıdır və Siz indi bunları deyirsiniz. Bunları heç olmasa, ilbəlil həyata keçirəydiniz, mən də hansısa hazır bir qərarlara gələ bilərdim. Çox sağ olun.

Hicran xanım Hüseynova, buyurun.

H.Hüseynova. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli həmkarlar. Mən də elə bugünkü 1 iyun – Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi günü münasibəti ilə qısaca çıxış etmək istəyirdim. Bu gün münasibəti ilə mən də bütün uşaqlarımızı təbrik edirəm. Uşaqlar Azərbaycanda əhalinin təxminən 30 faizini təşkil edir və Azərbaycanda uşaq problemləri daima diqqət mərkəzindədir. Azərbaycan xalqının ulu öndəri Heydər Əliyev uşaqlara dövlət səviyyəsində qayğıını həmişə diqqətdə saxlayırdı. Ölkəmizdə indi də uşaqlara qayğı ildən-ilə artır. Cənab Prezident İlham Əliyev uşaqların sağlam və firavan böyüməsini, onların rifahının yüksəldilməsini dövlət siyasətinin başlıca vəzifələrdən biri kimi müəyyən edib.

Əlbəttə ki, vaxt çox azdır. Mən burada hamısını, bütün dövlət proqramlarını, imzalanan fərmanları sadalamaq istəmirəm. Amma xüsusi demək istəyirəm ki, bütün bunlar

həm də onu göstərir ki, Azərbaycan dövləti uşaqların sabahının təminatı üçün böyük tədbirlər görür. Bunun, əlbəttə ki, Heydər Əliyev Fondunun əsas prioritetlərdən biri olması burada qeyd olunmalıdır. Fondun Prezidenti, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyeva nəcib missiyası ilə bütün Azərbaycan uşaqlarının ən böyük dostu və himayədarıdır. Xüsusi ilə demək istəyirəm ki, “Uşaqlar Azərbaycanın sabahıdır, gəlin, onların problemlərinə biganə qalmayaq”, bu devizi irəli sürən Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti Mehriban xanım Əliyeva uşaqların hərtərəfli inkişafı, keyfiyyətli təhsil, yüksək standartlara cavab verən tibbi xidmətlər ilə təmin olunması istiqamətində önəmli layihələr həyata keçirir.

Bilirsiniz, bu məsələlərlə, görülən bir çox işlərlə yanaşı, əlbəttə ki, bütün dünyada olduğu kimi, Azərbaycanda da uşaqlarla bağlı hələ bir çox problemlər var. Hazırkı pandemiya dövründə bu məsələdə biz daha da diqqətli olmalıyıq. Ona görə ki, biz görürük bir çox ailələrdə bir çox problemlər var, xüsusi ilə də çox vacib bir məsələdə uşaqların zərərli informasiyadan qorunmasında. Bununla bağlı qanun qəbul olunmuşdu, 2020-ci ildə bu qanun artıq qüvvəyə minir və bununla bağlı dəyişikliklər də qəbul olunmuşdur. Amma bütün dünyada, təkcə Azərbaycanda yox, – bunu BBC-də xüsusi qeyd eləmişdi, – pandemiya, bu karantin dövründə uşaqlarla bağlı xüsusi ilə informasiya təhlükəsizliyi sahəsində xeyli problemlər yarandı. Bu problemlərlə bağlı indi çox ciddi işlər aparılır...

Sədrlik edən. Sağ olun, Hicran xanım. Xahiş edirəm, yazılı surətdə katibliyə verin. Azər Kərimli. Buyurun.

A.Kərimli. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli millət vəkilləri. Ölkəmizdə möhtərəm Preziden-

timiz cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurla davam edən islahatların tərkib hissəsi olan struktur islahatları parlamentin Aparatından da yan keçməmişdir. Aparılan struktur və kadr islahatlarının nəticəsi artıq qısa bir müddətdə özünü göstərməkdədir. Bu islahatlar çərçivəsində parlamentdə yeni yaradılmış Mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinin də işini xüsusi vurğulamaq istərdim. Elə bir neçə gün bundan əvvəl seçicilərimizi və onların simasında xalqımızı 28 May Respublika Günü münasibət ilə sosial şəbəkələrdə təbrik edərkən bu şöbənin peşəkarcılıqla hazırladığı video çarxla bu təbriklərimizi müşayiət etməyimiz şəxsən məndə qürur hissi doğurdu. Bu baxımdan, daha da irəli baxaraq bir təklif vermək istərdim.

Hörmətli həmkarlar, deputatların müxtəlif televiziya kanallarına dəvət olunması, müxtəlif verilişlərdə iştirak etməsi və beynəlxalq aləmdə, ölkəmizdə baş verən sosial, siyasi, iqtisadi məsələlərlə bağlı, yeni önəmli qanun aktları ilə bağlı fikir söyləmələri, fikir mübadiləsi aparmağımız çox yaxşı və təqdirəlayiq haldır və hesab edirəm, bu, belə də davam etməlidir. Buna görə bütün televiziya kanallarımıza öz minnətdarlığımı bildirirəm. Amma, eyni zamanda, hesab edirəm ki, parlamentin fəaliyyətinin hər tərəfli işıqlandırılması və ictimaiyyətə bu barədə dəqiq, kontekstdən çıxarılmamış məlumatların çatdırılması, yeni qəbul edilən qanunvericilik aktları ilə bağlı vətəndaşların daha yaxından və daha sadə dildə maarifləndirilməsi üçün Milli Məclisin internet formatında televiziyanın yaradılmasına ehtiyac vardır. Hamıya bəllidir ki, hazırda dünyanın və dünya əhalisinin böyük əksəriyyəti onlara gərəkli olan məlumatları sosial şəbəkələr üzərindən alırlar və bu baxımdan, əgər belə bir resurs yaradılsa, Milli Məclisin fəaliyyətinin daha geniş şəkildə təbliğ olunmasına imkan

verəcək. Ayrı-ayrı komitələrin iclaslarından, habelə parlamentin plenar iclaslarından peşəkar şəkildə məşğul olan insanların iştirakı ilə hazırlanan video xülasələr və digər video materiallar artıq hər kəs üçün əlçatan və etibarlı istinad mənbələri ola bilər. Qeyd edirəm ki, artıq dünyanın bir çox ölkələri və beynəlxalq təsisatları, o cümlədən Böyük Britaniya, Rusiya, Ukrayna, Avropa Parlamenti və digərləri bu təcrübədən istifadə edirlər. Hesab edirəm, bu layihəni həyata keçirmək üçün Milli Məclisin həm maddi-texniki bazası, həm də lazımı kadr potensialı var və əminəm ki, bu işdə peşəkar televiziya jurnalistləri olan dəyərli həmkarlarımız, Qənirə Paşayeva...

Sədrlik edən. Sağ olun, Azər müəllim. Çox yaxşı təkliflərdir. Eyni zamanda, hörmətli həmkarlar, mən sizi məlumatlandırım ki, payız sessiyasından başlayaraq, hər həftə kanalların birində Milli Məclisdən bir saatlıq proqram yayımlanacaq. Biz indi onun formatını danışırıq və sentyabrda, yəni payız sessiyasında bu, artıq reallaşacaqdır. Çox sağ olun. Qənirə Paşayeva. Qənirə xanım, buyurun.

Q.Paşayeva. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli mətbuat və media nümayəndələri. Ötən gün bütün dünyada tütünlə mübarizə günü idi. Bu gün biz 1 iyun – Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi gününü qeyd edirik. Mən buradan bütün uşaqlarımızı, bütün balalarımızı təbrik edirəm, onlara sağlamlıq, xoşbəxtlik diləyirəm. Uşaqlarımızın sağlamlığı, təhsili, sağlam gələcəyi dövlət başçımızın, cənab Prezidentimizin siyasətində xüsusi yer tutur və bu istiqamətdə, özəlliklə Birinci vitse-prezidentimiz Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərliyi altında Heydər Əliyev Fondunun həyata keçirdiyi böyük layihələri xüsusi qeyd etmək istəyirəm.

Təbii ki, uşaqlarımızı zərərli təsirlərdən qorumaq hər

birimizin bir missiyasıdır, borcudur. Mən bu fikirlərimi Ümumdünya Tütünə Mübarizə günü çərçivəsində də söyləmişdim. Bir daha söyləyirəm ki, biz uşaqlarımızı tütün məhsullarının zərərli təsirlərindən qorumaq üçün qəbul etdiyimiz qanunların həyata keçirilməsi istiqamətində ciddi addımlar atmalıyıq. Çox təəssüf ki, uşaqlarımızı tütün məhsullarının zərərli təsirlərindən qorumaq üçün qəbul etdiyimiz qanunların həyata keçirilməsində ciddi problemlər var.

Hörmətli Sahibə xanım, mən çox istərdim ki, bununla bağlı bir dinləmələr təşkil olunsun. Nədən bu qanunlar həyata keçmir, nədir problemlər, əngəllər? Çünki Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Azərbaycan ofisi rəqəmlər açıqladı, ölkəmizdə 1,3 milyon insan tütündən istifadə edir. Bunların içərisində uşaqlar, yeniyetmələr var. Qəlyandan istifadə edən uşaqların, gənclərin sayı artır. Bir saat qəlyandan istifadə etməyin təsiri 40 ədəd siqaretin çəkilməsinə bərabərdir. Bunu mütəxəssislər deyir. Ona görə 18 yaşına çatmayan uşaqlara tütün məmulatlarının satılması qadağandır. Amma çox təəssüf ki, hər yerdə 18 yaşına çatmayan uşaqlara tütün məhsulları satılır. Məktəblərə yaxın yerlərdə tütün məhsullarının satılması qadağandır, amma satılır. Tütün məhsullarının dükanlarda, mağazalarda, köşklərdə çox geniş şəkildə reklamı gedir, halbuki, bu, qanunvericiliklə qadağandır.

Digər məsələ. Biz ictimai yerlərdə tütün məhsullarının çəkilməsini qadağan etdik, məhdudlaşdırdıq. Yəni burada məqsəd nə idi, heç olmasa, tütündən istifadə etməyənləri onun zərərli təsirindən qoruyaq. Qorumaq istədiklərimizin içərisində uşaqlarımız var. Çünki uşaqlarımız, övladlarımız ictimai yerlərə, qapalı məkanlara gedir. Amma çox təəssüf ki, tütün məhsullarının ictimai, qapalı yerlərdə

məhdudlaşdırılması ilə bağlı qanuna əməl olunmasında çox ciddi, həddindən artıq problem var. Bu da siqaret çəkənlərin özü qədər də çəkməyənlərə, uşaqların sağlamlığına ciddi zərər vurulması deməkdir. Bir rəqəmi xatırladım, dünyada hər il 6 milyon insan tütün məhsullarının qurbanı olur. Ona görə bu məsələyə...

Sədrlik edən. Sağ olun, Qənirə xanım. Dinləmələri də həmişə olduğu kimi, təşkil eləyə bilərsiniz. Sadəcə, məndən nə kömək lazımdırsa, həmişə hazırım. Fazil Mustafa. Fazil müəllim, buyurun.

F.Mustafa. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Mən ölkə Prezidentinin parlamentin açılışında etdiyi çıxışın ruhuna uyğun olaraq, Sizin tərəfinizdən parlamentdə bir çox standartların dəyişməsi və parlamentdə müzakirə mühitinin demokratik ab-havada aparılması baxımından fəaliyyəti yüksək qiymətləndirirəm. Burada ötən dəfə deputat həmkarım, hörmətli Zahid Oruc bildirdi, ümumiyyətlə, parlamentin siyasi çəkisini müəyyən eləyən həm də onun müxalifət fəaliyyətinin necə tənzimlənməsidir. Mən də düşünürəm ki, parlament azlığı ifadəsi ilə yanaşı, parlament müxalifəti ifadəsinin də hüquqi çərçivəsinin müəyyən edilməsi olduqca vacibdir. Bu, parlamentin siyasi mövqeyinin güclənməsi və beynəlxalq imicinin artması baxımından vacib olar. Bu istiqamətdə qanunvericilik mexanizminin işə salınmasına biz də köməkliyimizi göstərə bilərik.

Bir də parlamentdə müzakirə olunan məsələlərlə bağlı sosial şəbəkələrdə belə bir fikir yaranır ki, burada hansısa mövzuda müəyyən tənqidi çıxışlara münasibətdə hansısa bir dözümsüzlük göstərilir. Əslində, mən bu fikirlə razı deyiləm. Təbii ki, elə məsələlər var, parlamentin plenar iclasında müzakirə olunması məqsədəuyğun deyil. Ordu,

müdafiə, təhlükəsizlik və başqa məsələlər. Amma bizim əlimizdə konkret mexanizmlər var. Komitələr var. Biz o komitələrin qapalı iclasında istənilən məsələni müzakirə eləyə bilərik. Mən bir nümunə gətirmək istəyirəm.

Bu gün Azərbaycan təhlükəsizlik orqanlarının fəaliyyəti yüksək səviyyədə təşkil olunub. Öz funksional fəaliyyətinə qayıtdığına görə cəmiyyətdə reytingi yüksək səviyyəyə qalxıb. Amma vaxtı ilə biz burada təhlükəsizlik məsələləri ilə bağlı neqativ məsələlərin heç birini gündəmə gətirə bilmirdik və söyləyə bilməmişik nə var, nə var ölkənin təhlükəsizlik problemidir, söyləmək olmaz. Bir naziri cəlb eləyə bilməmişik ki, suallarımızı verək. Eyni zamanda, Müdafiə Nazirliyi ilə bağlı da.

Ordu ilə bağlı çox böyük işlər görülür, amma müəyyən nöqsanlar da var. Bizə müəyyən müraciətlər də olur. Mən ötən dəfə də qeyd elədim ki, hərbi xidmətin axırına bir ay, iki ay qalmış çox sayda insanlara süni cinayət işləri açılır. Bir il, iki il, üç il keçir, hərbi xidmətdən gəlir, gələndən sonra adam haqqında cinayət işi açılır. Bu, insanların ordudan bir az uzaqlaşmasına, ona münasibətin dəyişməsinə səbəb olur. Orduda zabitlərlə bağlı xeyli problem olur. Ona görə bu məsələlərin müzakirə mühitini doğru tapsaq, bu qədər də ajiotaj yaranmaz və biz bura kimisə ittiham eləmək üçün çağırmaq istəməyəcəyik. Komitələrdə deputatlar, sadəcə, ona olunan müraciətlərlə bağlı suallarını verib ona cavab ala bilirlər. Çünki bu məsələlər vaxtında edilməsə, sonra bunun fəsadlarını Azərbaycan insanı ödəməli olur. Onlarla sahibkar özünü öldürdü, onlarla problem yarandı və hüquqsuzluqların zəmini oradan başladı. O baxımdan, məsələyə bu kontekstdə baxılmalıdır.

Sədrlik edən. Sağ olun. Sabir Rüstəmxanlı. Sabir müəllim, buyurun.

S.Rüstəmxanlı. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli Məclis. Bu gün bu çıxışlarda ölkəni narahat eləyən, bütün cəmiyyəti düşündürən bir çox ciddi məsələlərə toxunuldu. Bir-iki məsələ haqqında da mən fikrimi demək istəyirəm. Onun biri budur ki, biz bu çətin şəraitdə Məclisin işinin yenidən qurulduğunu gördük. Bir sıra komitələrin xüsusi qrupları yaradıldı, iclasların, yığıncaqların “online” şəkildə keçirilməsi, bir sıra yeni texnoloji imkanlardan istifadə edərək həm Məclisdə, həm də qruplarda və komitələrdə biz işin necə uğurla təşkilini gördük. Yaxşı oldu ki, burada siyasi partiyaların da fəaliyyəti göründü, müxtəlif yazılar, çıxışlar, televiziya, mətbuat çıxışları hamısı, əslində, Milli Məclisin saytının səhifələrində paylaşılıb, fəaliyyət görünür. Amma təəssüf ki, biz bunu bir sıra başqa sahələrdə görə bilmirik. Məni narahat eləyən odur ki, bizim ən çox, ən ağır vəziyyətdə çalışan peşə sahiblərinin biri müəllimlərdir. Bir sıra rayonlarda, doğrudan da, “online” dərslər keçirilir. Amma aldığımız məlumatlara görə, təəssüf ki, bu dərslər şagirdlərin cəmi 25–30 faizini əhatə edir. Bir çox rayonlarda internet xidməti zəif olduğuna görə bu dərsləri təşkil etmək olmur. Ona görə Nazirlər Kabinetindən xahiş edirik ki, əlaqədar nazirliklər tərəfindən rayonların, kəndlərin internetlə təmin olması məsələsinə diqqəti artırsın.

İkinci toxunmaq istədiyim məsələ bu gün bütün Azərbaycanı narahat eləyən Qarabağ məsələsidir. Qarabağ məsələsi bizim milli məsələmizdir, vaxt keçir, təəssüf ki, həll olunmur. Hər bir vətəndaşı düşündürür, narahat eləyir, millətin şərəfi, ləyaqəti, tarixi, keçmişi və gələcəyi bu gün bu məsələyə bağlıdır. Ona görə buna heç kim özünün inhisarı kimi baxa bilməz. Bu, nə müxalifətin, nə iqtidarın mövzudur, bu bütün millətin mövzudur. Mən hesab

edirəm ki, Milli Məclisdə bu məsələ, yəni gedən proseslər, bu gün erməni tərəfin xüsusən Dağlıq Qarabağda həyasızlaşması, o reallıqla dünyanı barışdırmaq cəhdi hər kəsi düşündürməlidir. Bu barədə Azərbaycanda ümummilli bir konsepsiya olmalıdır. Mən hesab edirəm, Milli Məclis ola bilsin ildə bir, bəlkə iki dəfə, burada da toxunuldu, müəyyən nazirliklərin və strukturların hesabatını, mövcud beynəlxalq vəziyyəti, ATƏT-in və sair gördüyü işləri bizə çatdırmaq üçün müəyyən görüşlər keçirməlidir. Bu, Milli Məclisin birbaşa səlahiyyətində olan işdir. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Bəxtiyar Əliyev. Bəxtiyar müəllim, buyurun.

B.Əliyev. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Hörmətli deputatlar, mən iki məsələyə toxunmaq istəyirəm. Həm görüşlər zamanı, həm də məktubla çoxlu sayda köçkünlərimiz müraciət edirlər. Bərdə rayonu ərazisində məcburi köçkünlər üçün Həsənqaya yaşayış kompleksi tikilibdir. İki böyük qəsəbədir və bu qəsəbələr çox yaxşı da tikilib. Amma orada ciddi surətdə içməli su problemi var. Dəfələrlə bu məsələ qaldırılıb. Məktublar da yazmışıq, müxtəlif qurumlara müraciət də etmişik. Mütəxəssislər gəlib baxıblar və son olaraq Azərbaycan Respublikası Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Səhmdar Cəmiyyəti mütəxəssisləri də orada olublar və belə qənaətə gəliblər ki, bir qəsəbədə iki, digərində isə bir subartezian hökmən qazılmalıdır və əhali içməli su ilə təmin edilməlidir. Bu da bir ironiyadır ki, həmin Həsənqayada vaxtilə 1940-cı illərdə Ermənistandan etnik təmizləmə nəticəsində yurd-yuvasından qovulmuş bizim soydaşlarımız qaçqın kimi məskunlaşıb. İndi isə məcburi köçkünlərimiz həmin yerdə məskunlaşıblar. Mən xahiş edirəm ki, hökumət ya investisiya proqramına salsın,

ya da hökumətin əlavə hesabından vəsait ayrılınsın. Bu, dövlət üçün çox da elə böyük bir xərc deyil, amma minlərlə insanın bu problemi birdəfəlik həll edilsin, çünki orada verilən su infeksiya mənbəyidir.

İkinci bir məsələ. “Qaçqınların və məcburi köçkünlərin (ölkə daxilində köçürülmüş şəxslərin) statusu haqqında” Qanunun 17-ci maddəsinin üçüncü hissəsi barədə mən bir dəfə də məsələ qaldırmışdım, həmin qanunda yazılıb ki, yaşayış yerindən asılı olaraq məcburi köçkünlər üçün yaşamaq üçün torpaq sahəsi və faizsiz ssuda ayrılınsın, onlar özləri üçün fərdi mənzillər tikə bilsinlər. Elə yerlər var ki, orada məcburi köçkünləri kompakt şəkildə köçürmək mümkün deyil. Ona görə də rayonlarımızın ərazisində ayrı-ayrı yerlərdə məskunlaşmış məcburi köçkünlərimiz harada ki, artıq təsərrüfatla məşğuldurlar, yaxşı olar, bu ssudaların verilməsi üçün bir fond yaradılsın. Məcburi köçkünlərə o ssuda verilsin, onlar həmin torpaqda özlərinə fərdi mənzillər, evlər tiksinlər və beləliklə, onların sosial şəraiti yaxşılaşsın. Komitənin xətti ilə kütləvi şəkildə ayrı-ayrı gözəl qəsəbələr tikilir və dövlət buna diqqət ayırır, bu da problemin həllinə çox böyük kömək olar. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Siyavuş Novruzov. Buyurun, Siyavuş müəllim.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli deputatlar. Mən də həmkarlarımin dediyi bir neçə fikirlərlə razıyam. Son günlər cənab Prezidentin tarixi faktlara əsaslanan hərtərəfli, Azərbaycanın keçmişi, bu günü və gələcəyi ilə bağlı etdiyi çıxışla əlaqədar bir neçə kəlmə fikir söyləmək istəyirəm.

Əslində, bəzən insanlarda belə bir fikir formalaşdırmağa çalışırlar ki, üç, beş adam, guya bu Demokratik

Cümhuriyyətin varisləri onlardır və bizim varisliyə heç bir aidiyyatımız yoxdur. Halbuki, bilirsiniz ki, 1991-ci il oktyabr ayının 18-də Azərbaycan müstəqilliyini əldə edəndə artıq Demokratik Cümhuriyyətin varisi elan olunubdur. Lakin buna qədər olan dövrdə Demokratik Cümhuriyyətdən xəbəri olmayanlar indi özlərini varis hesab edirlər.

Demokratik Cümhuriyyətin bayrağını hələ Sovetlər Birliyi dövründə qaldıran ümummilli lider olub. Himni, gerbi ilə bağlı məsələni Azərbaycan Ali Soveti qarşısında qaldırıb ki, bunlar qəbul olunmalıdır. “Sovet Sosialist” sözlərinin Naxçıvan Muxtar Respublikasının adından çıxarılmasının banisi Heydər Əliyev olubdur. Budur varislik, budur davamlılıq, budur inkişaf və əgər bugünkü dövlət möhkəm, inkişaf etmiş, dünyada tanınmış, dünyada sözünü deyən, iqtisadi cəhətdən qüdrəti olmasaydı, hansı varisliyi təmin eləyə bilərdi. Bu məsələlərdə bəzən görürsən ki, bir qrupumuz yaxasını kənara çəkir. Demokratik Cümhuriyyətin varisi bizik.

Onlar kimdir, özləri müəyyənləşdirsinlər. Onlar vətən xainləridir, vətənə xəyanət edənlərdir, dövlətin, millətin əleyhinə düşmənçilik siyasətini apararlardır. Erməni lobbisi ilə birləşib Azərbaycana qarşı qara yaxanlardır. Bunlardan hansı Demokratik Cümhuriyyətin varisi ola bilər və yaxud onların təəssübkeşi olar? Faktlar göstərir ki, bu, belə deyil. Ona görə də biz fikirlərimizi də, rəylərimizi də düzgün istiqamətdə formalaşdırmalıyıq ki, bugünkü müstəqil Azərbaycan dövləti Demokratik Cümhuriyyətin varisidir. Bugünkü Azərbaycan Respublikasının Prezidenti həm də Demokratik Cümhuriyyətin prezidentidir, həmin yolun davamçısıdır və həmin yolu da axıra qədər davam elətdirir, bundan sonra da elətdirəcəkdir. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Siyavuş müəllim. Mələhət

xanım İbrahimqızı. Buyurun.

M.İbrahimqızı. Çox sağ olun, xanım Sədr. Mən də Sizə təşəkkür edirəm ki, çox gözəl ab-hava yaradırsınız, ürək sözlərimizi çatdırı bilirik. Mən tezis formasında bir neçə məsələyə toxunacağam. Birincisi, ölkəmizdə kiçik, böyük, maliyyə tutumlu, yaxud maliyyə tutumu olmayan, elə həssas məsələ yoxdur ki, xüsusilə də əhalinin həssas qrupu, şəhid ailələri, qaçqınlar, Qarabağ əlilləri və sair ilə bağlı möhtərəm Prezidentimizlə Birinci vitse-prezidentimiz o məsələyə diqqət etməsin. Bir neçə il bundan qabaq dünyada gedən maliyyə böhranı ölkəmizə də təbii ki, öz təsirini göstərmişdi və o zaman ölkəmizdə 1997-ci il avqusta qədər ərazi bütövlüyümüz uğrunda şəhid olan hərbi qulluqçular və Daxili İşlər Nazirliyinin əməkdaşlarının 10 mindən çox şəhid və itkininə 11 min manat birdəfəlik müavinət verildi. Nədənsə, o vaxt Baş Prokurorluq bu məsələyə bir az biganəlik göstərdi və bu gün prokurorluğun xətti ilə 1997-ci ilə qədər ərazi bütövlüyümüz uğrunda cəbhə bölgələrində xidmət edən, şəhid olan prokurorluq orqanlarının əməkdaşları bu müavinətdən məhrum olmuşlar. Mənim ərazimdə prokurorluq orqanlarının üç nəfər belə əməkdaşının varisləri var, Laçında, Kəlbəcərdə xidmət edərkən şəhid olublar, ancaq nadir insanlardır təvazökarlıqdan o pulu, müavinəti almaq üçün müxtəlif idarələrə müraciət edə bilmirlər və mənə müraciət ediblər. Mən prokurorluğun yeni rəhbərliyindən xahiş edərdim ki, 1997-ci ilə qədər prokurorluğun şəhid olan əməkdaşlarına da bu müavinət verilsin. Çünki sayları çox azdır, respublika üzrə 20 nəfərdən çox deyil və əgər ölkəmizdə on mindən çox şəhid ailəsinə bu müavinətlər verilərsə, əminəm ki, bu da ödənilə bilər.

İkinci qaldırmaq istədiyim məsələ. 4-cü mikrorayon

ərazisində 1977-ci ildə ulu öndərimizin başını sığalladığı uşaqlar üçün respublikada nadir bir kitabxana istifadəyə verilib. Onun binası da hər cəhətdən nadirdir, amma o kitabxana bərhad vəziyyətdədir. Eyni zamanda, şəhərdə olan dağılmış kitabxanaların da ən gözəl nəşr olunmuş kitabları, hətta Heydər Əliyev Fondunun nəşr etdiyi kitablar o qədər acınacaqlı vəziyyətdədir ki, onu görəndə adam ağlamağını saxlaya bilmir. Mən dəfələrlə Mədəniyyət Nazirliyinə müraciət eləmişəm, amma çox təəssüf ki, hələ bir nəticə yoxdur.

Mən də Qərbi Azərbaycanla bağlı möhtərəm Prezidentimizin son vaxtlar tez-tez İrəvan, Zəngəzur xatırlamalarını vurğulamaq istəyirəm. Bəli, tariximizin uğuru, bizim şərəfimizdir. Amma burada da çoxlarının dədələrinin məzarı ordadır. Bu gün də bizə ciddi basqılar olur, bu gün də Prezidentimizə ciddi...

Sədrlik edən. Bir dəqiqə verin.

M.İbrahimqızı. Çox təşəkkür edirəm, Sahibə xanım, hədsiz dərəcə minnətdaram. Möhtərəm Prezidentimiz cəmiyyətə mesaj göndərir. Yəni bu gün möhtərəm Prezidentimizə, eləcə də Azərbaycana Qarabağ probleminin həllində güzəştlərin olunması ilə bağlı təzyiqlər yoxdurmu? Yəni biz dədə-baba torpaqlarımızla bağlı bu gün ciddi işləməliyik, fərqi yoxdur hansı bölgədən olur-olsun, hər birimiz özümüzü qarabağlı hesab etdiyimiz kimi də irəvanlı, zəngəzurlu, göyçəli hesab etməliyik. Nə üçün dədələrimizin, babalarımızın arxivini oradan gətirə bilmirik.

Nəhayət, tütünlə bağlı demək istəyirəm. Hörmətli Sahibə xanım, Siz bu məsələləri deməyə çox gözəl şərait yaradırsınız. Artıq Musa müəllim komitədə bir neçə gün, bir həftədir bu hazırlıqları görür, yəni işçi qrupuna tapşırıq verilib. Bu qrupa mən rəhbərlik edirəm. İyun ayının

sonuncu həftəsində belə bir dinləmə keçiriləcək. İmkan yaratdıgınıza görə, mən Sizə bir daha təşəkkür edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. İki nəfər çıxış edəcək, çünki mənim siyahım Nağıyev Arzu ilə bitir. İndi isə Jalə xanım Əliyeva, sonra isə Arzu müəllim, Siz.

J.Əliyeva. Çox təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım. “Dünyanı verək uşaqlara bir günlüyünə”, deyirdi böyük Nazim Hikmət. Bu gün dünya uşaqlar günüdür. Ötən Ramazan günlərində uşaqlarla görüşdüm, bayramda onları sevindirmək üçün, sevinməyə xüsusi ehtiyacı olan uşaqlar idi onlar. Kiçik yaşlarından ata-ana nəvazişindən məhrum olan, ən yaxşı halda nənəyə-babaya sığınan uşaqlar idi. Müxtəlif yaşlarda, müxtəlif şəraitdə yaşayan 21 övlad. Yaşları və şəraitləri kimi özləri və davranışları da fərqli idi. Bəzisi utancaq və çəkingən, bəzisi qayğısız və şən. Amma hamısını birləşdirən və bundan sonra heç kimin və heç vaxt dəyişdirə bilməyəcəyi bir həqiqət var idi. Bu uşaqlar heç bir zaman heç kəsə “ana”, “ata” deyə bilməyəcək. Heç kimin qucağına “ana”, “ata” deyə qaçmayacaqlar. Amma bir də atası-anası ola-ola bu sözü tələffüz etməyə həsrət, özü kimi talesiz uşaqlarla birgə uşaq evlərində böyüyən atılmış uşaqlar var, dövlətin himayə etdiyi uşaqlar. Qapı hər açılıb-bağlandığında “anamdır”, “atamdır” deyə ümidlənən uşaqlar. Buradan uşaqların gözünü yolda qoyan həmin valideynlərə səslənirəm, yapmayın, etməyin, baxmayacaqsınızsa, baxa bilməyəcəksinizsə, dünyaya gətirməyin onları, bir günlük, bir anlıq həvəs xətrinə onları bədbəxt etməyin. Yox, əgər, dünyaya gətirmisinizsə, nə olursa olsun, hansı şərtlərdə yaşayırınsınızsa, yaşayın, kim nə deyirsə, desin, o varlıqlara sahib çıxın. Dövlət sizin yerinizə o uşaqlara sahib çıxır, onları

yedirir, geyindirir, oxudur, tərbiyələndirir, himayə edir. Amma bu uşaqların bütün bunlarla birlikdə isti qucağa ehtiyacı var. Bunu isə ancaq onlara siz verə bilərsiniz.

Bir də buradan özünü insan hüquqlarının qoruyucuları sayan dünya başbilənlərinə, dünyaya “demokratiya” dərsi keçməyə çalışan dairələrə səslənmək istəyirəm. Cənablar, bu gün dünyada on minlərlə, yüz minlərlə uşaq müharibələrdən əziyyət çəkir. Dünyamızın indiki inkişafı dövründə həmin uşaqlar qaçqın, köçkün, mühacir taleyi yaşayırlar. Bu uşaqların içərisində minlərlə, on minlərlə azərbaycanlı uşağı da var. Uşaqlarımız Ermənistanın təcavüzü nəticəsində ədalətsiz müharibənin qurbanı olublar. Bu körpələrin fəryadını eşidin, onların səsinə səs verin, yüksək ideallardan danışırınsızsa, yüksək tribunallardan dünyaya, eyni zamanda, Azərbaycana davamlı olaraq demokratiya öyrədirsinizsə, birinci növbədə ədalətinizi bu uşaqlarla bağlı olaraq ortaya qoyun. Həqiqətən, demokratik olduğunuzu göstərin, günahsız uşaqların göz yaşlarını silin. Ancaq o zaman insanlıq naminə danışmaq haqqını qazanarsınız. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Jalə xanım. Arzu Nağıyev. Arzu müəllim, buyurun.

A.Nağıyev. Sahibə xanım, söz verdiyinizə görə, təşəkkür edirəm. Hörmətli həmkarlar, hörmətli media nümayəndələri. Bu gün 1 iyun Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi günü münasibəti ilə deyilən bir sıra məsələlərə mən də toxunmaq istəyirəm. Hicran xanım və Qənirə xanım bir sıra məqamlara toxundular. Dövlət tərəfindən olan diqqəti, eyni zamanda, cənab Prezident, Birinci vitse-prezident xanım Mehriban Əliyeva tərəfindən olan diqqəti təqdirəlayiq hesab edirəm.

Mən bir məsələ ilə bağlı fikirlərimi bölüşmək istəyirəm.

Seçicilərin müraciəti, eyni zamanda, özümün müşahidələrim onu göstərir ki, Tovuz–Gədəbəy zonasında, ümumiyyətlə, artıq kənd təsərrüfatında işlərə başlanıb. Çox qızgın işlər gedir. Çox təəssüflər olsun ki, bu gün zərərvəricilərlə mübarizə aparılan sahələrdə gübrələr və digər kimyəvi maddələrdən də istifadə olunur və burada işləyən gənc anaların uşaqları ya qucağındadır, ya da arxasına bağlı vəziyyətdə. Eyni zamanda, həmin əkin sahələrinin kənarında bir alaçıq qurulur uşaqlar orada olur. Soruşanda da bu məsələ nəylə bağlıdır, təəssüflər olsun, valideynlər cavab verirlər ki, uşaq bağçalarının çatışmazlığı, eyni zamanda, dövlət inhisarında olan uşaq bağçalarının acınacaqlı vəziyyətdə olmasıdır. Təminat yüksək səviyyədədir. Hər bir uşaq üçün müəyyən qədər vəsait ayrılır və bu vəsaitdən narazılıq yoxdur. Lakin, ümumiyyətlə, həmin uşaq bağçalarının vəziyyəti, təmirə ehtiyacı çox böyük diqqətçəkən məqamlardandır. Bununla da bağlı keçirilən sorğulardan məlum olur ki, təmirə ayrılan vəsait, ümumiyyətlə, bir neçə uşaq bağçasının təmir olunmasına çatmır.

Digər məqam ondan ibarətdir ki, həmin ayrılan vəsaitlə müəyyən modul bağçalarının tikilməsi mümkündür, yəni bu vəsait onu ödəyə bilər. Düzdür, şəxsi, eyni zamanda, müəyyən sahibkarlara məxsus olan bağçalar yüksək səviyyədə qurulub. Lakin dövlət inhisarında olan bağçalarda vəziyyət, doğrudan da, çətinidir. Ona görə uşaqları orada saxlaya bilmirlər. Pandemiya dövründə, koronavirus karantininə görə, təbii ki, uşaq bağçaları bağlı idi, indi müəyyən qədər istisnalar var. Mən əsas onu demək istərdim ki, bununla bağlı monitorinqlərin keçirilməsinə ehtiyac var. Təminat məsələsi öz yerində, modul bağçaların tikilməsi də çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Çünki,

əsasən, bu gün çalışan, iş yerlərində olan şəxslər gənclərdir. Onların da uşaqları bağça ilə təmin olunmalıdır. Diqqətinizə görə, sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Arzu müəllim. Modul uşaq bağçaları çox aktual məsələdir. Hörmətli həmkarlar, biz 1 saat 25 dəqiqədir... Adil müəllim, çox üzr istəyirəm. Buyurun.

A.Əliyev. Çox sağ olun, çox təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Hörmətli millət vəkilləri, təbii ki, bu gün cari məsələlərin müzakirəsində cəmiyyətimizi narahat edən bir çox məsələlər müzakirə olundu. Millət vəkillərimiz öz seçicilərinin adından onlara olan müraciətləri nəzərə alıb, seçicilərin fikirlərini bu gün Milli Məclisdə qaldırdılar. Təbii, hər birimizi narahat edən məsələlər var, hər birimiz istəyirik ki, ölkəmizdə baş verən insanlarımızı narahat edən məsələlərlə bağlı fikir söyləyək. Ancaq bir neçə məsələ vardır ki, bunlar, ümumilikdə, tək ölkəmizi yox, bütün dünyadakı insanları, bütün dövlətləri narahat edir.

Bu gün bütün dünya koronavirusa qarşı mübarizədə səfərbər olmuşdur və bu pandemiyanın yayılmasının qarşısının alınması, törədə biləcəyi fəsadların azaldılması istiqamətində tədbirlər görülür. Təbii ki, bu sahədə dövlət başçısının vaxtında qəbul etdiyi qərarlar nəticəsində xəstəliyə qarşı ciddi mübarizə aparılmış və Azərbaycanın təcrübəsi Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı tərəfindən örnək təcrübə olaraq bütün dünyaya nümunə göstərmişdir.

Hazırda qeyd olunan xəstəliklə yanaşı, bütün dünyanın mübarizə apardığı daha bir çətinlik var. Bu da sosial şəbəkədən istifadə etmək məsuliyyətini dərk etməyən, öz hüquq və vəzifələrini başa düşməyən, habelə ayrı-ayrı marginal qrupların əlində oynancağa çevrilən və siyasi sifarişləri yerinə yetirən şəxslərdir. Hazırda dünyada 4,54 mil-

yard sosial şəbəkə istifadəçisi var. Son 1 ildə dünya əhalisi 1 faiz, sosial media istifadəçilərinin sayı isə 10 faiz artıb. Maraqlıdır ki, sosial şəbəkələrin bir çoxu Amerika Birləşmiş Ştatlarında yaranmışdır və hazırda əsas ofisləri oradadır. Lakin elə ABŞ tərəfindən sosial şəbəkəyə nəzarət edilməsi və terrorçuluğa, habelə digər neqativ çağırışların qarşısının alınması barədə layihə hazırlanmışdır. Layihənin əsas məqsədi onunla əsaslandırılır ki, bir çox hallarda sosial şəbəkələr ümumi yazıları belə redaktə etsələr də, terrorçuluqla və digər neqativ hallarla bağlı yazılara toxunulmur.

Sosial mediadan rahat şəkildə istifadə edilməklə yanaşı, istifadəçi başa düşməlidir ki, burada o bütün hüquq və vəzifələrindən azad deyil. Hüquqda məşhur bir deyim var: “mənim hüquqlarım başqasının hüquqlarının başladığı yerdə başa çatır”. Yəni sosial şəbəkə istifadəçisi, təbii, fikrini ifadə etməlidir, lakin Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasının 10-cu maddəsi, Konstitusiyamızın 47-ci maddəsi izah edir ki, tənqidə dözümlü olmalıyıq, təhqir isə yolverilməzdir.

Bir çox hallarda sosial şəbəkə istifadəçiləri həmin şəbəkələrdən sui-istifadə edərək sosial şəbəkələr vasitəsi ilə terrorçuluğa qarşı açıq çağırışlar edirlər. Habelə, digər qanunsuz tələbləri birbaşa həyata keçirirlər. Qeyd edirəm ki, ən böyük terror təşkilatlarından olan İŞİD, Taliban özlərinin yerinə yetirdikləri qətl və digər cinayətləri birbaşa olaraq sosial şəbəkələr vasitəsi ilə yayırlar. Eyni zamanda, hələ Suriyada mübarizə gedərkən dəfələrlə aldadılaraq həmin ölkələrə aparılmış şəxslər sosial şəbəkələr vasitəsi ilə açıq çağırışlar edir, başqa şəxsləri ora dəvət edirlər. Qeyd edək ki, eyni bir adam müxtəlif istifadəçi adları ilə sosial şəbəkələrdə qeydiyyatdan keçir. Sosial şəbəkələrin

yaratdığı qeyri-məhdud imkanlardan istifadə edərək orada terrorçuluğa, dövlət quruluşuna qarşı açıq çağırışlar edilir, təhqiredici və böhtan xarakterli məlumatlar paylaşılır. Ən pisi isə ondan ibarətdir ki, paylaşılan məlumatlarla bağlı sosial şəbəkənin istifadəçilərinə cavab yazıldıqda, ümumiyyətlə, reaksiya vermirlər. Lakin bəzi hallarda yayılan adi məlumatlar heç bir əsas olmadan silinir. Bu da onu deməyə əsas verir ki, sosial platformalar sırf hansısa məqsədlərə nail olmaq üçün istifadə edilən bir vasitədir. Yəni orada terrorçuluq, sabitliyin pozulması, təhqir, böhtan və sair, hadisələr kimlənsə maraqlarının idarə edilməsinə yönəlmişdir. ABŞ prezidentinin dediyi kimi “sosial şəbəkələr bir qrup adamların mənafeyini müdafiə etmə mexanizminə çevrilib”.

Dəyərli millət vəkilləri, bu arayışı verməkdə məqsədim nədir? Bilirsiniz ki, son zamanlar ölkəmizin nüfuzlu insanların qarşı, ölkəmizdə hakimiyyət dəyişikliyi, terrorla, qətlə, müharibə ilə bağlı bir çox çağırışlar edilir. Ancaq, eyni zamanda, bizim qanunvericilik aktlarında bu insanlara qarşı, təbii ki, müvafiq maddələr var, Cinayət Məcəlləsinin 148-ci və 326-cı maddələri ilə bu qanuna zidd addımların qarşısı alınır. Ancaq ona baxmayaraq, mən hesab edirəm ki, bu tipli hallara qarşı Cinayət Məcəlləsində dəyişikliyin edilməsinə çox böyük ehtiyac var. Ona görə də mən təklif edirəm ki, aidiyyəti şöbəmiz, aidiyyəti komitəmiz bu məsələyə ciddi yanaşsın, ölkəmizin nüfuzlu hüquqşünaslarının və beynəlxalq hüquqşünasların köməyindən istifadə etsin, Cinayət Məcəlləsində və İnzibati Xətalər Məcəlləsində bu dəyişikliklərə biz nail olaq.

Mən bir xırda məqama da toxunmaq istəyirəm. Sizdən çox üzr istəyirəm, bilirsiniz ki, son zamanlar söyüş və təhqirlərə məruz qalan insanlardan biri də mənəm. Mən

nəyə görə bunu bu gün burada deyirəm? Bizim bir çox millət vəkillərinin susqunluğu, bir çox insanlarımızın bu məsələyə biganə yanaşması o insanların əlinə bir fakt verir ki, məhz siz bizə cavab verirsiniz biz sizi söyürük, gündəmə gətiririk, qalanları bizə cavab vermirlər. Çünki mən bilirəm, konkret faktlarla da deyə bilərəm ki, eyni gündə hansı insanlara eyni müraciətlər olunubdur və cavabsız qalıbdır. Kim onlara cavab veribdir, onlar bu gün təhqir obyektinə çevrilibdir. Ona görə də, xahiş edirəm, təbii ki, indi insanlarımız, eyni zamanda da, millət vəkillərimiz müxtəlif siyasi baxışlara malikdirlər. Ancaq yadıңызda saxlayın ki, bir nəfər millət vəkili söyülərsə, təhqir olunursa, demək gələcəkdə o, başqa söyülməyən millət vəkillərinin də başına gələ bilən hadisəyə çevriləcək. Ona görə də mən bu insanlara qarşı birgə mübarizə aparmağı, bu insanlara cavab verməyi məqsədmüvafiq hesab edirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm, minnətdaram.

Sədrlik edən. Sağ olun. Hörmətli həmkarlar, biz 1 saat yarım gündəlik ətrafında müzakirələr apardıq. Düşünürəm, kifayətdir. İndi isə gündəliyimizə keçirik.

Dediyim kimi, gündəlikdə bircə məsələmiz var, elə həmin məsələyə keçirik. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsi. Dünən biz birinci oxunuşda qəbul etdik və bu gün həmin qanun layihəsinin ikinci oxunuşudur. Məsələ barəsində məlumat vermək üçün Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü Fəzail Ağamalıya söz verirəm. Fəzail müəllim, buyurun, söz Sizindir.

F.Ağamalı, *Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü.*

Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli həmkarlar. İlk növbədə dünən aparılan müzakirələrdə dəyərlili

fikirlər söyləyən millət vəkillərinə təşəkkürümü bildirirəm və düşünürəm ki, yaranmış konkret şəraitə görə zəruriyyətə çevrilmiş belə bir qanun layihəsinin qəbul edilməsinə müsbət münasibət bildirməklə hörmətli həmkarlarımız özünün koronavirusa qarşı aparılan mübarizənin səmərəliyinə öz töhfələrini vermiş oldular.

İşçi qrupu bir daha təqdim edilən layihənin üzərində müzakirə aparmış və ilk növbədə 211.2-ci və 211.3-cü maddələrdə redaktə xarakterli dəyişiklik edilmişdir. Belə ki, 211.2-ci maddədə “tənəffüs yollarını qoruyan” sözləri çıxarılmış, “fərdi” sözündən sonra “qoruyucu” sözü əlavə olunmuşdur. Diqqətə çatdırmaq istəyirəm ki, “fərdi qoruyucu” anlayışı daha geniş mahiyyət daşıyır və bu, təkcə tənəffüs yollarını qoruyan vasitələri deyil, ehtiyac olarsa, digər qoruyucu vasitələri də özündə ehtiva edir.

İkinci dəyişiklik 211.3-cü maddə ilə bağlıdır. Burada konkretləşmə aparılmışdır. Belə ki, “epidemiya əleyhinə sanitariya-gigiyena və karantin rejimləri dövrü başa çatanadək” sözləri “bir il ərzində” sözləri ilə əvəz olunmuşdur. Düşünürəm ki, bu, maddəni daha da konkretləşdirmişdir.

Dəyərli həmkarlarımızdan Fazil Mustafa, eyni zamanda, Azay Quliyev və Qüdrət Həsənzadəyev dünənki iclasımızda müəyyən təkliflərlə çıxış etmişdilər. İstərdim ki, onların təkliflərinə işçi qrupunun rəyini də çatdırım. Belə ki, hörmətli həmkarımız Fazil Mustafa fərdi qoruyucu vasitələrdən istifadə etməməyə görə inzibati tənbeh tədbirinin aidiyyəti məhkəmə deyil, polis əməkdaşı tərəfindən tətbiq edilməsini təklif etmişdir. Əslində, bu təklif, təbii ki, normal, yaxşı təklifdir. Hörmətli Fazil Mustafanın diqqətinə çatdırmaq istərdim ki, Nazirlər Kabinetinin müəyyən etdiyi qaydalarda bu səlahiyyət polis əməkdaş-

larına verilmişdir və həmin vəzifəni polis əməkdaşları həyata keçirirlər. Ona görə də, bu baxımdan, düşünürəm ki, narahatçılığa ehtiyac yoxdur.

İkinci. Fəzail Mustafaya cərimə yalnız fiziki şəxslərə tətbiq edilməlidir, deyə daha bir təkliflə də çıxış etmişdi. Diqqətə çatdırmaq istərdim ki, 2020-ci il mayın 29-da Nazirlər Kabineti cərimə qaydalarını müəyyən etmişdir və həmin qaydalarda fiziki şəxslərlə yanaşı, vəzifəli və hüquqi şəxslərin məsuliyyəti də nəzərdə tutulub. Ona görə də, bu baxımdan layihədə dəyişiklik etmək, əslində, müəyyən hüquqi problem yarada bilər. Düşündük ki, bunun qalması daha məqsədəuyğundur və Nazirlər Kabinetinin müəyyən etmiş olduğu qaydaların mahiyyətinə, məntiqinə də tamamilə uyğun gəlir.

Daha sonra, hörmətli həmkarlarımız Azay Quliyev və Qüdrət Həsənzadə fiziki şəxslərin 20 manat məbləğində cərimələnməsini təklif etdilər və əsaslandırdılar ki, 50 manat çoxdur. Söhbət, əslində, bunun fəlsəfəsindən gedir. Hörmətli həmkarım Siyavuş Novruzovun dediyi kimi, əgər, o, 50 manat vermək istəmirsə, 30 qəpik verib qoruyucu tibbi maskadan istifadə etsə, beləliklə, cərimə olunmur. Ona görə də həmkarlarımız Siyavuş Novruzov, Əhliman Əmiraslanov və digərləri cərimələrin 50 manat saxlanılmasını məqsədəuyğun hesab etdilər və işçi qrupu belə qərara gəldi ki, birinci oxunuşda təqdim edilmiş həmin məbləğləri, yəni fiziki şəxslərin 50 manat, vəzifəli şəxslərin 100 manat, hüquqi şəxslərin 200 manat məbləğində cərimələnməsini ikinci oxunuşda da saxlasın. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Fəzail müəllim, məlumata görə. Hörmətli həmkarlar, ikinci oxunuşdur və biz əvvəlcə qanun layihəsini əsas kimi qəbul etməliyik. Xahiş edirəm,

münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.41 dəq.)
Lehinə	85
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	85
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə hörmətli həmkarlar, biz müzakirəyə keçirik. Ancaq burada olan siyahıda artıq 14 nəfər var və mən təklif edirəm, 10 dəqiqədən 5 dəqiqəyə keçək. Razısınız?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. 3 dəqiqəyə? Onda mən istəyirəm, 3 dəqiqəni səsə qoyaq. Buyurun, 3 dəqiqəyə razılıq verirsinizsə, münasibətinizi bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.42 dəq.)
Lehinə	76
Əleyhinə	5
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	83
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Qəbul edildi, ona görə də 3 dəqiqə olacaq və düşünürəm ki, dünən biz bu məsələni kifayət qədər müzakirə etdik.

İndi isə buyurun, birinci Azər müəllim Badamov. Buyurun, Azər müəllim.

A.Badamov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar. Təqdim olunmuş qanun layihəsinin qəbul olunmasını dəstəkləyirəm. Koronavirus infeksiyası qlobal pandemiya elan olunanda cənab Prezident demişdi ki, “biz iki amil qarşısında seçim etməliyik. Birinci amil iqtisadiyyatın qorunmasıdır, ikincisi isə, insanların sağlamlığının qorunmasıdır”.

Cənab Prezident ikinci amili, yəni insanların sağlamlığının qorunmasını önə çəkdi və qeyd etdi ki, biz vətəndaşlarımızın sağlamlıqlarını qoruduqdan sonra iqtisadiyyatımızı bərpa edə bilərik. Bu məqsədlə ölkə başçısı dövlətin bütün resurslarını pandemiya qarşı mübarizəyə cəlb etdirdi, Azərbaycan ölkədə tətbiq etdiyi karantin və profilaktik tədbirlərlə dünyada pandemiyanın yayılmasını minimuma endirə bilən nümunəvi ölkələrin sırasına daxil oldu. Sonra da biz tətbiq olunmuş karantin rejimində yumşalmalar həyata keçirdik və insanların hərəkətinə sərbəstlik verildi. Amma hər gün dəfələrlə kütləvi informasiya vasitələrində təbliğ olunur ki, pandemiya bitməmişdir və karantin rejimi tələblərinə hamı riayət etməlidir. Nəticədə nə baş verir? Bəzi vətəndaşlar karantin tədbirlərinə riayət etmir və gündəlik yoluxmaların sayı gündəndən çoxalır. Nəticədə biz yenə İnzibati Xətalər Məcəlləsində müvafiq dəyişikliklərin edilməsini gündəmə gətirdik.

Dəyişikliklə bağlı Məcəllənin 211.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş epidemiya əleyhinə sanitar-gigiyena və karantin rejimləri dövründə tənəffüs yollarını qoruyan fərdi vasitələrdən istifadə ilə bağlı müvafiq icra hakimiyyəti tərəfindən müəyyən edilən tələblərin pozulmasına görə fiziki şəxslərə 50 manat cərimə tətbiq olunur. Mən

burada cərimənin 25 manata endirilməsini bir daha təklif edirəm. Çünki 25 manat cərimənin tətbiq olunması da insanlarda məsuliyyət hissini kifayət qədər çoxaldacaqdır. Biz fiziki şəxslərə cəriməni elə tətbiq etməliyik ki, bu cərimələr həm insanların ödəmə qabiliyyətinə uyğun gəlsin, həm də vətəndaşları karantin qaydalarının tələblərinə əməl olunmasına məcbur etsin.

Sonda qeyd etmək istəyirəm ki, nə qədər, COVID-19 infeksiyasına qarşı peyvənd icad olunmayıb biz bu rejimdə yaşamağa məcburuq və öyrəşməliyik. Karantin rejiminin tələbləri olan tibbi maskanın taxılması, sosial məsafənin gözlənilməsi və şəxsi gigiyena qaydalarına əməl olunması gündəlik həyat tərzimiz olmalıdır. Özünü, yaxınlarını, dövlətini və millətini sevən hər kəs bu tələblərə əməl etməlidir. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Fazil müəllim. Fazil Mustafa. Sualınız var, Fazil müəllim, buyurun.

F.Mustafa. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Mən qısa sual-replika formasında çox hörmətli Fəzail müəllimin açıqlamasına istəyirəm, aydınlıq gəlsin. Biz burada qanun qəbul edirik və biz qanunu qəbul edəndən sonra Nazirlər Kabineti bunun əsasında hansısa bir qərar qəbul edir. Ona görə də biz onların qərarına tabe olası deyilik. Yəni bu baxımdan bir az anlaşılmaqlıq qaldı. Biz qanunda nəyi qəbul etsək, Nazirlər Kabineti, ya operativ qərargah öz qərarını ona uyğun verəcək. Yəni normativ akt yaradıcılığında Milli Məclisdən üstün bir qurum yoxdur. O baxımdan da, məncə, bizim burada qəbul etməyimizə mane olan heç bir xüsusiyyət yoxdur. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Razi Nurullayev. Razi müəllim, təklifdir, sualdır?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli Sədr, hörmətli deputatlar. Mən istərdim ki, Əli müəllim bunu aydınlaşdırsın. Hörmətli Əli müəllim, dünəndən bəri mənə də çoxlu suallar gəlib ki, bu cərimələr hansı müddət tətbiq olunacaq? Yəni küçədə gədənlər, yaxud maşın sürənlər və sair. Dünən bu məsələlər müzakirə olundu, amma aydınlıq gətirilmədi. Xahiş edərdik ki, bu cərimələrin hansı mühitdə və atmosferdə tətbiq olunacağı ilə bağlı məsələlərə aydınlıq gətirəydiniz.

Sədrlik edən. Sağ olun. Əli müəllim, bəlkə elə indi cavab verəsiniz? Buyurun.

Ə.Hüseynli, *Milli Məclis Sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri.*

Sağ olun, hörmətli Razi müəllim. Razi müəllim, əlbəttə ki, bu cərimələr hansı mühitdə tətbiq olunacaq məsələsi qanunun predmeti deyil. Bununla bağlı həm də bizim ictimaiyyətə bir daha müraciət edirəm, mütləq Nazirlər Kabinetinin 2 gün bundan öncəki qərarına baxmaq lazımdır və onsuz da hazırda bu qərar qüvvədədir. Həmin qərar da fərdi maskaların istifadəsi, o cümlədən müəyyən edilmiş mühitlə bağlı, yəni ictimai yerlər, qapalı, açıq yerlər artıq müəyyənləşdirilib. Bizim qanun o qaydaların pozulması zamanı məsuliyyəti və cərimələrin məbləğini müəyyən edir. Yəni biz istəsək də, İnzibati Xətalər Məcəlləsində o məsələlərə toxuna bilmərik. O bizim qanunun predmeti deyil. Ona görə də hesab edirəm ki, qanunun tətbiqi ilə paralel həm də Nazirlər Kabinetinin qərarını təfsir etmək, daha doğrusu, yaymaq və maarifləndirmək lazımdır.

Əslində, hörmətli Sədr, bu, vaxtında qaldırılmış çox vacib məsələdir. Çünki Nazirlər Kabinetinin qərarı geniş şərh olunmasa, ictimaiyyətə geniş çatdırılmasa, onda,

həqiqətən, pozuntular ola bilər və doğrudan da, bizim burada məqsədimiz heç bir halda vətəndaşları cərimələmək deyil. Məqsəd, keçən dəfə hörmətli Siyavuş müəllim də toxundu, vətəndaşları qorumaq və bu cür xətalardan çəkindirməkdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim. Hörmətli həmkarlar, yuxarıki cərgələrdən 3 nəfər yazılıb. Cavid Osmanov, Ceyhun Məmmədov, Naqif Həməzəyev. Mən indi sözü Əli müəllim Məsimliyə verirəm, ondan sonra Siz, Şakir müəllim, xahiş edirəm, bir nəfərdən bir nəzarət edin ki, vaxtımız itməsin. Əli müəllim, buyurun, indi söz Sizindir.

Ə.Məsimli. Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Çıxış etməkdə məqsəd təkəcə özümün yox, bir neçə deputatın da fikrini ifadə etməkdir. Birinci, hesab edirəm ki, qanun layihəsi dünən çox geniş formada müzakirə olundu və ikinci oxunuşun tələblərinə cavab verən sayda təkliflər irəli sürüldü. Ona görə də hesab edirəm ki, bu qədər böyük siyahıya yenidən təkrar-təkrar müzakirə etməyə ehtiyac yoxdur. Daha məhdud sayda, təkrara yol verməyəcək insanların fikirlərini eşitmək daha məqbul olar.

İkinci, bu cərimələrin məbləği ilə bağlı. Təkəcə öz fikrimi qeyd etmirəm. O cərimələr fiziki şəxslər üçün 50, vəzifəli şəxslər üçün 100, hüquqi şəxslər üçün 200 manat, xəta təkrar olunanda isə 2 dəfə artırılır. Tələbələr, pensiyaçıları, aztəminatlı insanlar var, ona görə də xüsusən fiziki şəxslərə tətbiq olunan 50 manatın iki dəfə azaldılması, – bu təkəcə mənim deyil, xeyli insanın fikridir, – istiqamətində, hesab edirəm ki, fikirləşməyə dəyər. İkincisi isə, hörmətli Sədr, gələcəkdə əlavə sual olmasın deyər, bir məsələni xüsusi qeyd etmək istəyirəm. İndiyə qədər on minlərlə insan cərimə olunub və bundan sonra da

xeyli insan cərimə olunacaq. Bəs, o vəsaitdən necə istifadə olunacaq, bu, ciddi problemlər yaradacaq. Ona görə, hesab edirəm, insanlar bilsin ki, həmin vəsaitlər, onun cəriməsi doğrudan da, pandemiya qarşı mübarizəyə yönələcək. Ona görə də həmin vəsaitlərin qeyri-müəyyən ünvanlı şəkildə xərclənməsi sualı çıxmasın deyə, gələcəkdə bu vəsaitin Koronavirusla Mübarizəyə Dəstək Fonduna keçirilməsini vacib hesab edirəm.

Üçüncü məsələ də ondan ibarətdir ki, bu qanun qəbul olunandan sonra bir həftə, hansı isə müddətdə izahat işlərinə böyük ehtiyac var. Milli Məclis Sədrinin, Sədrin müavinlərinin və deputatların bu istiqamətdə fikirlərini, xüsusən Milli Məclisin Sədrinin bu istiqamətdə ictimaiyyətə açıqlamalarını, müraciətlərini müsbət qiymətləndirməklə yanaşı, bir daha təkrar edirəm ki, təkcə cərimələri artırmaqla problemi həll etmək olmaz. Təbliğat işlərini yeni variantlarda tətbiq etmək lazımdır.

Bir də vacib bir məqamı qeyd etmək istəyirəm ki, klinikalarda maskasız içəri girmək mümkün deyil, amma o insanların seçimi yoxdur. Başqa klinikalarda da bu, tətbiq olunur. Amma mağazalarla, super marketlərlə bağlı seçim var, gedib başqa yerdən də həmin ərzaqları ala bilər. Ona görə hesab edirəm, əgər hər bir şəxs mağazaya girəndə ən azı 20–30 manat pul xərcləyirsə, həmin super marketlərin rəhbərləri o 30 manatlıq qazancın bir faizini, 30 qəpiyini xərcləməklə, necə ki, spirt qoyublar insanlar spirdən gigiyena məqsədi ilə istifadə edirlər...

Sədrlik edən. Sağ olun. Cavid Osmanov, buyurun.

C.Osmanov. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Hörmətli millət vəkilləri, təbii ki, bu gün üçün çox zərurət yaranmış ciddi bir məsələnin, qanun layihəsinin müzakirəsini edirik. Ölkəmizdə koronavirus pandemiyasına qarşı aparılan

mübarizə tədbirləri, təbii ki, təkcə Azərbaycan xalqı tərəfindən deyil, eyni zamanda, dünya dövlətləri, dünyanın beynəlxalq nüfuzlu təşkilatları tərəfindən birmənalı olaraq çox yüksək qiymətləndirilir. Bununla bağlı cənab Prezidentimizə həm Azərbaycan vətəndaşları tərəfindən, həm də dünya dövlətlərinin və beynəlxalq nüfuzlu təşkilatların rəhbərləri tərəfindən minnətdarlıq və təşəkkür məktubları gəlməkdədir.

Birmənalı olaraq Azərbaycan vətəndaşlarına izah olunmalıdır ki, bugünkü qanun layihəsi, təbii, heç də onları cərimələmək məqsədi daşımır, ilk növbədə onların sağlamlığının qorunması məqsədi daşıyır və insanların sosial məsuliyyətinin daha da artırılmasına xidmət edəcəkdir. Təbii ki, bəzi vətəndələrimiz öz sosial məsuliyyətini dərk etmir və karantin rejiminin yumşaldılmasından sonra biz bunun əyani şahidi olmuşuq. Amma bununla bərabər, biz, eyni zamanda, yaddan çıxartmamalıyıq ki, bəzi radikal qüvvələr də məhz insanlarda çaşqınlıq yaratmaq üçün elə pandemiyanın yeni tüğyan etdiyi dövrdə də müəyyən çağırışlar edirdilər, insanları meydanlara da çağırırdılar. Bu günə kimi də belə niyyətli insanlar var və müxtəlif sosial şəbəkələr üzərindən çalışırlar ki, insanlarda çaşqınlıq yaratsınlar. Təbii ki, bunları Azərbaycan xalqı birmənalı olaraq pisləməlidir, lənətləməlidir.

Biz millət vəkillərinin üzərinə bu qanun layihəsi qəbul olunduqdan sonra çox vəzifələr düşəcək. Bu günə kimi hər bir deputat üzərinə düşən vəzifəni müxtəlif sosial şəbəkələr, saytlar, kütləvi informasiya vasitələri, televiziya kanalları üzərindən həyata keçirməyə çalışmışdır. Bundan sonra daha çox iş görməliyik ki, məhz insanlarımızı düzgün istiqamətləndirə bilək və belə radikal düşərgənin, xüsusən anti-Azərbaycan qüvvələrin, Milli Şuranın belə

cəhdlərinin qarşısını alağ. Bununla da ölkəmizi böhrana sürükləmək cəhdlərinin qarşısı alınsın. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Musa Qasımlı. Musa müəllim, buyurun.

M.Qasımlı. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Qanun layihəsinin lehinə səs verəcəyəm. İlk növbədə bu qanun layihəsi Azərbaycan vətəndaşının sağlamlığının qorunmasına yönəlib, bəzilərinin dediyi kimi, məhdudlaşdırıcı məqsədlər daşımır. Burada əsas məqsəd Azərbaycan vətəndaşının sağlamlığının qorunmasıdır.

Bu gün bizdən birlik, vəhdət tələb olunduğu bir vaxtda açıq şəkildə söyləmək lazımdır, bəzilərinin dövlət qurumlarına, rəsmi şəxslərə hücumu keçməsi yolverilməzdir. Bir şeyi də biz aydın şəkildə bilməliyik ki, dövlətinin onurğasını təşkil edən orqanlara qarşı hər hansı bir sözün deyilməsi dərhal cavabını almalıdır. Bir şeyi dərk etməlidirlər ki, bu ölkədə cənab Prezidentimiz insanları vəzifələrə, yüksək vəzifələrə təyin edir və o da azad edir. Böyük bir dövlət ağı var. Bundan əvvəlki iclaslarda da, bu gün də hörmətli Siyavuş müəllim və hörmətli Adil müəllim də bir məsələyə toxundular, bu hallarla mübarizəni necə aparmaq olar. Cənab Prezidentimiz bilirsiniz ki, “Qobu Parkı – 3”-də satqınlar məsələsini dedi.

Hörmətli Sahibə xanım, mən çox açıq-aydın bir təklif vermək istəyirəm, Baltikyanı respublikalarda bu olub. Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi ilə əməkdaşlıq edən yaradıcı təşkilatların, universitetlərin agent əməkdaşlarının adları açılsın. O zaman bütün millət biləcək ki, bu agentlər kim olub və Sizi inandırırım, Azərbaycan cəmiyyəti sapsağlam olacaq, Azərbaycan cəmiyyəti tamam xilas olacaq. Biz birdəfəlik bilməliyik ki, bunun faydası olacaq, cəmiyyəti

yət qarışmayacaq və birdəfəlik biləcəyik, cəmiyyətimizdə satqınlar kimlərdir. Açıq şəkildə söyləyirəm. Vaqif Hüseynovun, Vəzirovun qapısında yatan kim olub, necə olub, bütün bunların hamısı bilinəcək və bu gün də o cəmiyyət sap-sağlam olacaq. Ona görə mən hörmətli Siyavuş müəllimin də, Adil müəllimin də bu məsələlərlə bağlı açıq və konkret mövqe ortaya qoymaq fikirlərini tamamilə dəstəkləyirəm. Diqqətinizə görə sağ olun və hesab edirəm, bu gün bizdə birlik günüdür və cəmiyyətimizdə bu məsələlər də öz yerini tapmalıdır. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Yuxarıki cərgədən Ceyhun Məmmədov. Buyurun, Ceyhun müəllim.

C.Məmmədov. Xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli media nümayəndələri. İlk öncə qeyd edim ki, dəyişikliyin lehinə səs verəcəyəm. Hamımıza məlum olduğu kimi, bu gün Azərbaycanda pandemiya ilə mübarizədə ciddi tədbirlər həyata keçirilir və hazırda da davam etdirilir. Ancaq bu məsələ ilə bağlı bir neçə məqama toxunmaq istəyirəm.

Bu dövrdə yas mərasimlərinə, toy mərasimlərinə müəyyən məhdudiyətlər tətbiq edildi və bu gün də bu məhdudiyətlər gündəmdir, davam edir. Xüsusilə yas mərasimləri ilə bağlı biz bu müddətdə müşahidə etdik ki, bir sıra hallarda qaydalara əməl olunmadı və bu gün də bu müşahidə olunur. İnsanlar mərasim evlərində toplaşmasalar da, bir sıra hallarda evlərdə toplaşırlar və bu mərasimləri kütləvi şəkildə keçirirlər. Ona görə mən istərdim ki, bu məsələyə baxılsın, bəlkə biz müvəqqəti olaraq hansı isə müəyyən normalar müəyyənləşdirək. İndi bu toylarla bağlı bəzi insanlar, ümumiyyətlə, geniş şəkildə qeyd etməyərək, ailə toplaşaraq az da olsa nikah mərasimləri keçirilir. Amma yas ilə bağlı biz bunu müşahidə edirik ki, bu hal var.

Eyni zamanda, mən bir tendensiyanı müşahidə edirəm, bəzi qruplar, təəssüf, bunu əlaqələndirirlər ki, guya hökumət insanların bir araya toplaşmasını istəmir və ona görə bu məhdudiyyəti tətbiq edir. Bu, tamamilə absurd və əsassız bir fikirdir. Burada məqsəd ondan ibarətdir ki, insanlar sıx təmasda olmasınlar.

Digər bir məsələni də qeyd etmək istəyirəm. Biz pandemiya dövründə bu yas mərasimlərinə, toy mərasimlərinə müəyyən məhdudiyyətlər tətbiq etdik və hamı da bu qaydalara əməl etdi. Mən hesab edirəm ki, uzun müddətdir Azərbaycan cəmiyyətində müzakirə olunur, biz bu yas mərasimləri, toy mərasimləri ilə bağlı məsələlər barədə də düşünək. Bu gün insanların böyük əksəriyyəti bundan narahatdır. Mənim də seçicilərim tez-tez mənə müraciət edirlər ki, bunların yüngülləşdirilməsi, sadələşdirilməsi istiqamətində müəyyən addımlar atılsın və xaricdə bu, artıq tətbiq olunur. Ümumiyyətlə, İslamın özündə də 3 gündən artıq yas saxlamaq ənənəsi yoxdur. Buna bizdə də uzun illərdir əməl olunur.

Bir də qısa şəkildə bu kurslarla bağlı bir məsələyə toxunmaq istəyirəm ki, bu gün kursların böyük əksəriyyətinin fəaliyyətinə hələ də məhdudiyyət tətbiq edilməkdədir. Buna təsir baxımından baxılır və gündəmdə qalır. Ancaq burada da xeyli sayda insan çalışır. Mən elə şirkət bilirəm ki, onun 120, 150 işçisi var və bu gün o insanlar işsizdirlər və onların maliyyə durumuna mənfi təsir edir. Ona görə hesab edirəm ki, operativ qərargah bu məsələyə baxsa və bu insanların da durumu nəzərdən keçirtsək, yaxşı olardı. Diqqətinizə ...

Sədrlik edən. Sağ olun. Musa Quliyev. Buyurun, Musa müəllim.

M.Quliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr,

hörmətli millət vəkilləri. Əlbəttə, bu qanunu biz hamımız dəstəkləyirik, səs verəcəyik və qəbul edəcəyik. Mənim indi söyləyəcəyim fikirlər ikinci oxunuşun tələblərinə uyğun, redaktə xarakterli fikirlərdir. Burada hörmətli Fəzail Ağamalı qanun layihəsini təqdim edərkən söylədi ki, redaktə olunubdur və “tənəffüs yollarını qoruyan” ifadəsi oradan çıxarılıbdır. Onunla tamamilə razıyam. Çünki tənəffüs yollarını qoruyan fərdi vasitələr yalnız hava, damcı yolu ilə keçən infeksiyalara, epidemiyalara uyğundur. Gələcəkdə, Allah eləməsin, başqa növ epidemiyalar da ola bilər. Tutaq ki, qan vasitəsi ilə, gəmiricilər vasitəsi ilə keçən və sair. Ona görə bu, tamamilə doğrudur. Amma burada mənim təklif etdiyim məsələ “epidemiya əleyhinə, sanitariya-gigiyena və” sözlərinin dəyişdirilməsi ilə bağlıdır. Çünki epidemiya əleyhinə rejim elə karantin rejimidir. Sanitar-gigiyena ilə bağlı isə karantin rejimi yoxdur. Sanitar-gigiyena normaları və tələbləri var. Biz burada yazı bilərik “epidemiya zamanı karantin rejimləri dövründə” və yaxud “epidemiya ilə bağlı karantin rejimləri dövründə” və qalanları olduğu kimi gedər.

Digər məsələ. Biz bu səlahiyyətlərin hamısını veririk hökumətə, konkret olaraq operativ qərargaha ki, hansı növ qoruyucu vasitələrin tətbiq olunacağını şəraitə uyğun olaraq, onlar müəyyənləşdirsin. Bu, tamamilə doğrudur, razıyam. Amma burada tibbi maska istifadəsini yəqin ki, operativ qərargah mütləq nəzərə alacaqdır. Çünki müxtəlif maskalar var. Adicə şalla və yaxud şərfə də ağızımızı bağlamağımız fərdi qoruyucu vasitədir. Sabah orada bu qanunun tətbiqi zamanı problem çıxmasın, konkret olaraq, “tibbi maska” sözü orada işlədilsin. Çünki respirator maskalar da var, o, ətrafdakını qorumur, yalnız onu istifadə edəni qoruyur. Ona görə mən “tibbi maska” sözünün

layihədə istifadə olunmasını təklif edərdim.

Digər bir təklifim cərimələrin məbləği ilə bağlıdır. Mən də hesab edirəm ki, 50 manat uyğun məbləğ deyil və real işləməyəcək. Biz bunu 20, yaxud 25 manata endirməliyik. Onu da bilək ki, qanunu pozanların elə çoxu pulu olmayan adamlar olur. Pulu olan adam qanunu pozmur.

Burada hörmətli Ceyhun müəllim məndən öncə kursların açılması ilə bağlı söylədi. Mən də hesab edirəm ki, kurslarda çalışan, yaxud kurslara gedən insanların çoxu artıq tələbə yaşından da böyük insanlardır və onların da ara məsafəsi saxlaması və qoruyucu vasitələrdən istifadə etməsi ilə kursların davam etməsi həm də iqtisadi bir tələbatdır. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm. Dəstəkləyirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Musa müəllim. İndi isə yuxarıdakı cərgədən Naqif Həməzəyev. Naqif müəllim, buyurun.

N.Həməzəyev. Hörmətli Sahibə xanım, mənə söz verdiyiniz üçün təşəkkür edirəm. Həqiqətən də, bu, çox vacib bir qanundur və mən də bu qanunu dəstəkləyirəm, səs verəcəyəm. Yalnız mən diqqətinizi bir məsələyə cəlb etmək istəyirəm.

Bilirsiniz ki, dəfələrlə Milli Məclisdə qanunlar qəbul olunub, ancaq nəzarət mexanizmi işləmədiyinə görə, bu qanunlar çox vaxt işlək olmayıb və daha sonra biz əziyyət çəkmişik. Bu qanuna nəzarət mexanizmini təbii ki, bizim polislerimiz həyata keçirəcəklər. Bu pandemiya dövründə həkimlər qədər, polislərin də əməyi, əziyyəti böyükdür və postpandemiya dövründə də məhz bizim polislər bu qanuna nəzarəti həyata keçirəcəkdir. Mən düşünürəm ki, bizim polislərimizi də həvəsləndirmək lazımdır. Onlara, məhz bu prosesdə yaxından iştirak edəcək polislərə də həkimlər kimi mükafat versək, çox yaxşı olardı. Həmçinin

biz ictimai qınaq məsələsini də gündəmə gətirməliyik. Çünki yalnız polislərin bunu həyata keçirməsi ilə istədiyimizə nail ola bilməyəcəyik.

Həmçinin, əgər biz maska taxmağı vacib biliriksə, tələb ediriksə, maskaların təminat məsələsini də gündəmə gətirməliyik. Düzdür, möhtərəm cənab Prezidentimizin birbaşa nəzarəti altında maska istehsal edən müəssisənin açılışı oldu və regionlarda da bu problemlə bağlı maskalar istehlak edilir. Ancaq etiraf etmək lazımdır ki, aptekə gedəndə 3 ədəddən artıq maska vermirlər. Bu məsələnin də həlli üçün yalnız aptekdə deyil, Türkiyədə də olduğu kimi, mağazalarda, marketlərdə də, məncə, maska satışını təmin etməliyik ki, heç kim əziyyət çəkməsin və mən maskanı əldə edə bilmədim, deyə bəhanə gətirməsin.

Mən düşünürəm ki, biz bu qanunu qəbul etməliyik və cərimələrlə bağlı da mən Musa müəllimin təklifini dəstəkləyirəm. Düzdür, 50 manat optimal bir rəqəmdir. Ancaq bir az aşağı, 20–25 manat olsa, daha yaxşı olar ki, bunu ödəmək real olar. Çünki biz tələbələri də nəzərə almalıyıq və inanıram ki, tələbələrin, gənclərin 50 manata gücü çatmayacaq. Ən çox qanunu pozan da elə gənclər və tələbələr olacaqdır. Çox sağ olun, təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Siyavuş Novruzov. Siyavuş müəllim, buyurun.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli deputatlar. Mən çıxış etməyəcəkdim, ümumiyyətlə, bu məsələ ilə əlaqədar çıxış etmişik. Bununla bağlı, hörmətli Sədr, cənab Prezident 10 dəfə müraciət edibdir, insanları müfəssəl məlumatlandırıbdir, izah edibdir. Birinci vitseprezident 10 dəfə müraciət edibdir.

Bizim qəbul etdiyimiz, müzakirə etdiyimiz məsələ cərimənin tətbiqi və bunun İnzibati Xətalər Məcəlləsində

miqdarıdır. Biz birinci özümüz üçün aydınlaşdıraq, sonra əhalini başa salaq. Mən görürəm ki, bu zalda çoxusu hələ özü başa düşməyib söhbət nədən gedir. Söhbət ondan gedir ki, burada miqdar az, çox oldu, 5 manat, 10 manat oldudan getmir. Söhbət insanların qanuna tabe olması və ona riayət etməsindən gedir. Filankəsin imkanı var, filankəsin imkanı yoxdur. Bu, gəlir vergisi, əmlak vergisi deyil, deyəsən ki, burada çoxdur, bunu az etməlidir. Maska tax, cərimə vermə də. Burada 2 vur 2, yenə deyirəm 4 edir. Burada biz, axı, nəyi kəşf edirik? Nə axtarıyıq, nə araşdırırıq? İndi kimsə xal qazanmaq, guya əhalidən dəstək almaq istəyir, elə bununla əhalinin evini yıxırıq da, deyirik 20 manat, 30 manat, 15 manat olsun. Biz burada deməliyik ki, qardaş, maska taxmaq və maska ilə hərəkət etmək lazımdır. Özümüz üçün bunu müəyyənləşdirə bilməmişik, başlamışıq insanlara nəsihət verməyə. O baxımdan da, konkretləşsin, bu məsələnin bir adı var da, səsə qoyuruq və qəbul edirik. Cərimə olunur, vəssalam. Kim maska taxmırsa, cərimə olunacaqdır. Qurtardı getdi. Məsafə saxlanmalıdır.

Cənab Prezident də deyib, məsafə saxlayın, maska taxın. Həkimlərimiz çıxış edib, müəllimlərimiz çıxış edib, ağsaqqal çıxış edib, şair çıxış edib, daha çıxış etməyən qalmayıb. İndi biz bunu nədən bir də başlayırıq təkrar etməyə? Konkret məsələdir, 2 cümlədir, bunu həll edək, çıxıb gedək, vəssalam da. Sağ olun.

Sədrlik edən. Siyavuş müəllim, çox sağ olun. Hörmətli həmkarlar, saat 1-dir. Ya fasilə elan edirik...

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Səsə qoyaq. Onda, xahiş edirəm. Qanun layihəsi 2 maddədən ibarətdir və biz maddələr üzrə münasibət bildirməliyik. Buyurun, səsə qoyuram.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.09 dəq.)
Lehinə	77
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	78
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, sizdə necədir vəziyyət?

Ş.Şabanov. Lehinə 19 səs, əleyhinə, bitərəf qalan yoxdur.

Sədrlik edən. Qəbul olundu, çox sağ olun.

İndi isə hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, diqqətli olun, biz qanun layihəsinin ikinci oxunuşda bütövlükdə qəbul edilməsinə münasibət bildirməliyik.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.09 dəq.)
Lehinə	79
Əleyhinə	1
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	81
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. Lehinə 19 səs.

Sədrlik edən. Qəbul olundu, çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, bununla da iclasımız başa çatdı.

Hamıya təşəkkür edirəm. Sabah bizim iclasımız var. Sağ olun.